

รายงานสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี 2563

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำนำ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับหลักประกันในชีวิต สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อมุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ ตลอดจนกลไกต่างๆ ในการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับปัญหาสังคมที่หลากหลาย มีความรุนแรง แต่ปัญหาที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคมในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น หากประเมินสถานการณ์ทางสังคมได้ก็สามารถวิเคราะห์ปัญหาสังคมได้ ก็สามารถวิเคราะห์ปัญหาสังคมได้อย่างสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ทิศทาง สถานการณ์ แนวโน้ม และกำหนดนโยบายในการพัฒนาสังคม อันจะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างดีต่อไป

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด ประจำปี 2563 ขึ้น เพื่อให้จังหวัดมีข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด แผนปฏิบัติการพัฒนาสังคมจังหวัด แผนงานและโครงการอื่นๆ ของหน่วยงานได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพปัญหาสังคมของแต่ละพื้นที่ ในโอกาสนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขอขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งในโอกาสต่อไป

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
กันยายน 2563

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญแผนภูมิ	ง-จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำนิยาม	1
1.3 วัตถุประสงค์	1
1.4 ขอบเขตการรวบรวมข้อมูล	2
1.5 ระยะเวลาการจัดทำรายงาน	2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	
2.1 ข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	3
2.2 ข้อมูลประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	5
บทที่ 3 สถานการณ์ทางสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	
3.1 สถานการณ์ประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน	9
3.2 สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน	13
3.3 สถานการณ์ด้านสตรีและครอบครัว	19
3.4 สถานการณ์ด้านผู้สูงอายุ	21
3.5 สถานการณ์ด้านคนพิการ	26
3.6 สถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง/ผู้ทำการขอทาน	29
3.7 สถานการณ์ด้านชาติพันธุ์	31
3.8 สถานการณ์ผู้ประสบปัญหาทางสังคม	33
3.9 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	35
3.10 สถานการณ์การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย	36
3.11 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	36
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
4.1 สรุปสถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	37
4.2 สรุปสถานการณ์ทางสังคมโดยทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	38

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงสถิติประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2562	5
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	6
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลสถานะบุคคลที่ไร้สัญชาติ และการดำเนินขอสัญชาติไทย	7
ตารางที่ 4 แสดงดัชนีผู้สูงอายุของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2542 – 2562	11
ตารางที่ 5 แสดงอัตราส่วนพึ่งพิงรวม อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ พ.ศ. 2542 – 2562	12
ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลพื้นฐานราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน	31

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงข้อมูลประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกตามลักษณะของบุคคล	6
แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนประชากรบนกลุ่มชาติพันธุ์	6
แผนภูมิที่ 3 แสดงพีรามิดประชากรไทยปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2562	9
แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ 3 กลุ่มใหญ่ พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2562	10
แผนภูมิที่ 5 แสดงจำนวนประชากรแต่ละช่วงวัยในปี 2558-2562	11
แผนภูมิที่ 6 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน จำแนกช่วงอายุ	13
แผนภูมิที่ 7 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2559 – 2562	13
แผนภูมิที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2560 -2562)	14
แผนภูมิที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2560 – 2562)	15
แผนภูมิที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2560 - 2562)	15
แผนภูมิที่ 11 แสดงสถิติผู้ใช้บริการบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน	17
แผนภูมิที่ 12 แสดงสรุปข้อมูลการขอรับการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูแรกเกิด	18
แผนภูมิที่ 13 แสดงมารดาที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ขอรับการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	18
แผนภูมิที่ 14 แสดงจำนวนหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีที่ตั้งครรภ์	19
แผนภูมิที่ 15 แสดงความเข้มแข็งของครอบครัวไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอนในภาพรวม	20
แผนภูมิที่ 16 แสดงความเข้มแข็งของครอบครัวไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกดัชนี	20
แผนภูมิที่ 17 แสดงแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2559 – 2562	21
แผนภูมิที่ 18 แสดงจำนวนประชากรผู้สูงอายุจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกรายอำเภอ พ.ศ. 2559 – 2562	21
แผนภูมิที่ 19 แสดงการคัดกรองเพื่อประเมินสมรรถนะผู้สูงอายุเพื่อการดูแล	22
แผนภูมิที่ 20 แสดงการดำเนินโครงการระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะ	23
แผนภูมิที่ 21 แสดงการจัดทำแผนดูแลผู้สูงอายุ เฉพาะราย (Care Plan)	23
แผนภูมิที่ 22 แสดงจำนวนช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข	24
แผนภูมิที่ 23 แสดงจำนวนผู้ที่ได้รับการอนุมัติและจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติจากกองทุนผู้สูงอายุ	25
แผนภูมิที่ 24 แสดงจำนวนคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการแยกรายอำเภอ	26
แผนภูมิที่ 25 แสดงจำนวนคนพิการจำนวนประเภทความพิการ	26
แผนภูมิที่ 26 แสดงจำนวนคนพิการจำนวนประเภทความพิการและช่วงอายุ	27
แผนภูมิที่ 27 แสดงสาเหตุความพิการ	27
แผนภูมิที่ 28 แสดงจำนวนผู้กู้และจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติจากกองทุน พก.	28
แผนภูมิที่ 29 แสดงการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 และมาตรา 35	29

แผนภูมิที่ 30 แสดงจำนวนเปรียบเทียบจำนวนการให้บริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	30
แผนภูมิที่ 31 แสดงข้อมูลพื้นฐานราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน	32
แผนภูมิที่ 32 แสดงจำนวนราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์	32
แผนภูมิที่ 33 แสดงจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.9	33
แผนภูมิที่ 34 แสดงจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เป็นคนพิการในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.9	33
แผนภูมิที่ 35 แสดงอายุผู้ประสบปัญหาทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	34
แผนภูมิที่ 36 แสดงจำนวนผู้ที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี 2560 แยกตามกลุ่มเป้าหมายของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	34
แผนภูมิที่ 37 แสดงจำนวนงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อให้บริการการสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย	35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่สำคัญ คือ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด รวมทั้งรายงานสถานการณ์ทางสังคม และเสนอแนะแนวทางแก้ไข ตลอดจนเป็นศูนย์ข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดที่กำลังเผชิญปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่หลากหลาย และมีความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซึ่งปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อันเนื่องมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่เป็นตัวกำหนดปัจจัยที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น หากสามารถประเมิน และคาดการณ์สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจะสามารถวิเคราะห์ และจัดทำเป็นนโยบายการพัฒนาสังคมที่ตอบสนองต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมในอนาคตได้

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี พ.ศ. 2563 เพื่อให้หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภูมิภาค หรือท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้น หรือคาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

1.2 คำนิยาม

“ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม” หมายถึง ข้อมูลที่บ่งชี้ลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้การคุ้มครองเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต ที่สามารถใช้ประโยชน์ในการป้องกัน และแก้ไขความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม รวมถึงข้อมูลสถานการณ์ของประเด็นปัญหาทางสังคมสำคัญที่เกิดขึ้นในรายไตรมาสและรอบปี

“รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด” หมายถึง รายงานข้อมูลด้านสังคมในระดับจังหวัด ที่บูรณาการข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้มีข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมระดับจังหวัดที่ครบถ้วนถูกต้อง ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนามิติงานด้านสังคมที่เกิดขึ้น
- 2) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแผนงาน เพื่อการคุ้มครอง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น
- 3) เพื่อให้หน่วยงานระดับกระทรวงนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้ม กำหนดเป็นนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสังคมที่มุ่งสู่ความมั่นคงของมนุษย์

1.4 ขอบเขตการรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยเก็บเกี่ยวข้อมูลจากฐานข้อมูลด้านพัฒนาสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และข้อมูลทางสถานการณ์ทางสังคมที่มีภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น ข้อมูลทุติยภูมิในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของหน่วยงานต่างๆ โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ และรวบรวมประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเป็นรายงานทางสถานการณ์ทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยแบ่งการจัดทำเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ ข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และข้อมูลประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแยกรายประเด็นทางสังคม ประกอบด้วย สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน สถานการณ์สตรีและครอบครัว สถานการณ์ผู้สูงอายุ สถานการณ์คนพิการ สถานการณ์คนไร้ที่พึ่งและผู้ทำการขอทาน สถานการณ์ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ สถานการณ์ผู้ประสบปัญหาทางสังคม สถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสถานการณ์การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

1.5 ระยะเวลาการจัดทำรายงาน

ระยะเวลาในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ระหว่างเดือนมีนาคม - กันยายน 2563

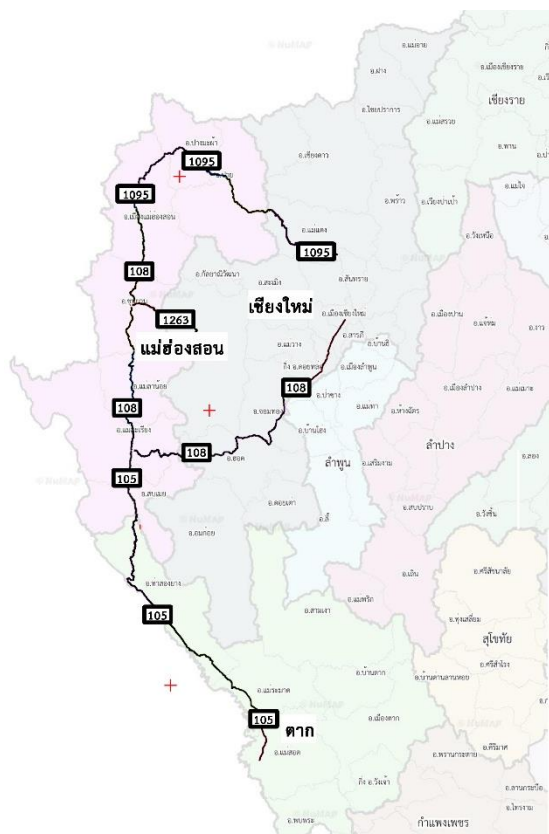
รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี 2563

การเดินทางคมนาคมขนส่ง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 924 กิโลเมตร โดยมีการคมนาคมเส้นทางทางบก ที่เสี่ยงต่อการการอพยพเคลื่อนย้ายคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือกลุ่มเสี่ยงภายใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปสู่จังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย โดยมีถนนสายหลัก จำนวน 4 เส้นทาง คือ

1. ทางหลวงหมายเลข 108 (เชียงใหม่ – ฮอด – แม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน)
2. ทางหลวงหมายเลข 1095 (เชียงใหม่ – แม่แตง – ปาย – แม่ฮ่องสอน)
3. ทางหลวงหมายเลข 105 (แม่สวด-แม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน)
4. ทางหลวงหมายเลข 1263 (เชียงใหม่-แม่แจ่ม – ขุนยวม – แม่ฮ่องสอน)

โดยมีกลุ่มขบวนการนายหน้าเมื่อรับตัวคนต่าง
 ด้าว หรือบุคคลกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่แล้ว จะเดินทางโดย
 ยานพาหนะตามถนนสายรองที่เชื่อมระหว่างเส้นทาง
 หลักเพื่อหลบเลี่ยงด่านตรวจต่างๆ ก่อนจะกลับเข้าสู่ถนนสายหลักเพื่อเดินทางสู่จุดหมายปลายทางต่อไป

ข้อมูลด้านความมั่นคง

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดน ที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ตลอดทั้ง 7 อำเภอ ระยะทางประมาณ 483 กิโลเมตร โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มีจุดผ่านแดนถาวร มีเพียงจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน จำนวน 5 ช่องทาง ประกอบด้วย

1. จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น อยู่ในเขตพื้นที่บ้านห้วยต้นนุ่น หมู่ที่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม ตรงข้ามกับบ้านน้ำมาง รัฐคะย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
2. จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง อยู่ในเขตพื้นที่บ้านห้วยผึ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตรงข้ามกับบ้านนามน รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
3. จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องทางบ้านเสาหิน อยู่ในเขตพื้นที่บ้านเสาหิน หมู่ที่ 1 ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง ตรงข้ามบ้านห้วยทราย รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
4. จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องทางบ้านแม่สามแลบ อยู่ในเขตพื้นที่บ้านแม่สามแลบ หมู่ที่ 1 ตำบล

แม่สามแลบ อำเภอสบเมย ตรงข้ามจังหวัดผาปูน รั้งกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

5. จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนช่องทางบ้านน้ำเพียงดิน อยู่ในเขตพื้นที่บ้านน้ำเพียงดิน หมู่ที่ 3 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตรงข้ามบ้านใหม่ รัฐคะยา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีช่องทางการเข้าออกประเทศผ่านทางช่องทางธรรมชาติทางบก จำนวน 36 ช่องทางทางน้ำ อีก 9 ท่าข้าม และยังพบมีการเคลื่อนไหวกองชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านรัฐบาลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ สถานการณ์ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงอื่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นต้น

2.2 ข้อมูลประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากร

จากข้อมูลประชากร ปี 2562 (ข้อมูลสิ้นสุด ณ เดือนธันวาคม 2562) จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรทั้งสิ้น 284,138 คน เป็นชาย 144,302 คน เป็นหญิง 139,836 คน

ตารางที่ 1 แสดงสถิติประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2562

ที่	จังหวัด/อำเภอ	ประชากร (คน)			จำนวนบ้าน (หลัง)	ความหนาแน่น คน/ตารางกิโลเมตร
		รวม	ชาย	หญิง		
1	แม่ฮ่องสอน	284,138	144,302	139,836	112,268	22.41
2	อ.เมืองแม่ฮ่องสอน	63,179	31,877	31,302	26,861	25.44
3	อ.ขุนยวม	23,463	11,995	11,468	9,103	13.82
4	อ.ปาย	38,786	20,035	18,751	16,413	17.28
5	อ.แม่สะเรียง	55,410	27,876	27,534	22,829	21.42
6	อ.แม่ลาน้อย	36,231	18,260	17,971	12,203	24.87
7	อ.สบเมย	45,421	23,074	22,347	16,605	32.15
8	อ.ปางมะผ้า	21,648	11,185	10,463	8,254	27.12

ที่มา : ข้อมูลจำนวนประชากรกรมการปกครอง ข้อมูล ณ สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562

จากข้อมูลประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของกรมการปกครองจะพบว่าประชากรที่ปรากฏในข้อมูลทางการทะเบียน สามารถจำแนกตามลักษณะสถานะของบุคคล ได้ดังนี้

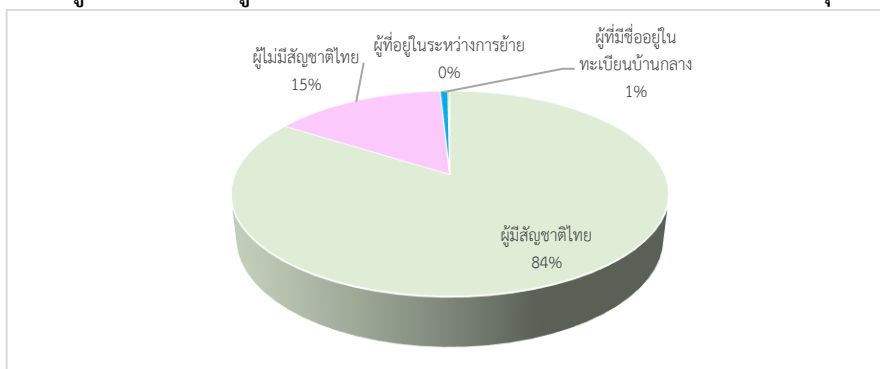
1. ผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน รวม 238,674 คน เป็นชาย 121,068 คน เป็นหญิง 117,606 คน
2. ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน รวม 43,066 คน เป็นชาย 21,905 คน เป็นหญิง 21,161 คน
3. ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง รวม 1,957 คน เป็นชาย 1,058 คน เป็นหญิง 899 คน
4. ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย รวม 441 คน เป็นชาย 271 คน เป็นหญิง 170 คน

จากข้อมูลจำนวนประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนตามลักษณะของบุคคล จะพบว่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีบุคคลที่มีสัญชาติไทย มีจำนวน 238,674 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 84 ของจำนวนประชากรทั้งหมด บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย จำนวน 43,066 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง จำนวน 1,957 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย จำนวน 441 หรือคิดเป็นร้อยละ 0.16 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ตามลำดับ บุคคลที่ไม่มี

สัญชาติไทยที่ปรากฏอยู่ในระบบทางการทะเบียน เป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงที่จะถูกชักจูง นำพาเข้า กระบวนการการค้ามนุษย์ หรือการค้าประเวณีได้ง่ายเนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่ถูกจำกัดการเข้าถึงสิทธิ ต่างๆ ตามกฎหมายไทย ที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

แผนภูมิที่ 1 แสดงข้อมูลประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกตามลักษณะของบุคคล

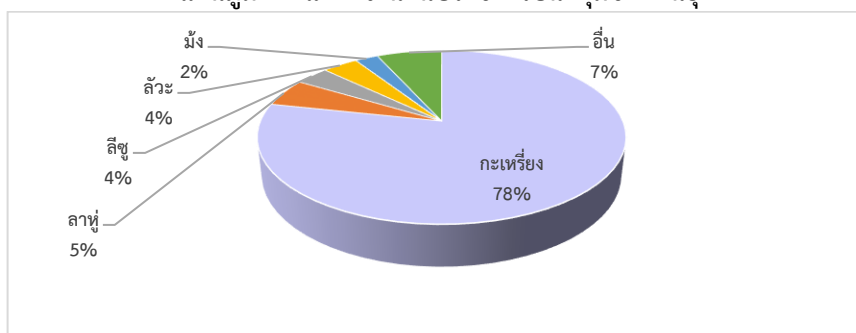
กลุ่มชาติพันธุ์

จากลักษณะสภาพทางสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะประกอบไปด้วยประชากร อยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรพื้นราบ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง จากข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ ของศูนย์พัฒนาราชภูมรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะมีการจัดสำรวจ ประชากรทุก ๆ 4 ปี) พบว่าปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ อยู่ทั้งสิ้น 144,640 คน โดย กระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มชาติพันธุ์ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ความเปราะบางอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการตกเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์และการค้าประเวณี ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์โดยลักษณะทางกายภาพแล้ว มักเป็นกลุ่มที่มีการตั้งชุมชน หรือถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และความเจริญต่างๆ มักจะเข้าไปไม่ถึง ประกอบกับกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในปัจจุบันยังคงประสบกับปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาในการได้รับการศึกษามีทั้งไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา หรือได้รับการศึกษาเฉพาะในภาคการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ปัญหาความยากจน ขาดแคลนรายได้ ปัญหาการขาดความมั่นคงในพื้นที่ทำกิน ปัญหาด้านสัญชาติ เป็นต้น

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลพื้นฐาน	กะเหรี่ยง	ลาหู่	ลีซู	ลัวะ	ม้ง	อื่นๆ
จำนวนหมู่บ้าน	525	37	20	16	11	7
จำนวนครอบครัว	28,246	946	806	1,007	652	460
จำนวนประชากร	113,333	7,508	5,081	5,375	3,510	9,833

แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนประชากรบนกลุ่มชาติพันธุ์

บุคคลไร้สัญชาติ

จากข้อมูลในข้างต้น กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติที่ปรากฏข้อมูลในระบบทางการทะเบียนนั้น ยังไม่นับรวมถึงกลุ่มประชากรแฝงที่เป็นคนต่างด้าว ซึ่งบางส่วนได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นระยะเวลาที่นาน แต่ระบบการจัดทำทะเบียนราษฎรในอดีตมีปัญหาในการเข้าถึงกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ส่งผลให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ตกสำรวจทางทะเบียนราษฎร ต้องกลายเป็นบุคคลที่ไร้รัฐ หรือบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ คนต่างด้าว

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลสถานะบุคคลที่ไร้สัญชาติ และการดำเนินขอสัญชาติไทย

อำเภอ	จำนวนคนที่ไม่มีสัญชาติทั้งจังหวัด (ไม่รวมผู้ลี้ภัย)	มีสูติบัตร (มีคุณสมบัติยื่นขอสัญชาติ)	ผลการดำเนินการการลงรายการสัญชาติไทย				คงเหลือที่ต้องดำเนินการ
			อยู่ระหว่างพิจารณาคำร้อง	อยู่ระหว่างกำหนดเลข	ได้รับอนุมัติสัญชาติ	รวม	
เมืองแม่ฮ่องสอน	15,323	2,299	559	85	212	856	1,443
ขุนยวม	769	223	6	4	13	23	200
ปาย	6,635	728	27	15	58	90	638
แม่สะเรียง	3,059	696	254	24	86	364	332
แม่ลาน้อย	210	21	2	-	2	4	17
สบเมย	2,462	522	320	1	17	338	184
ปางมะผ้า	4,764	669	126	83	34	243	426
รวม	33,249	5,158	1,294	212	412	1,918	3,240

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 22 กรกฎาคม 2562 (รายงานแผนพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2561 – 2564) (ฉบับทบทวน ปี 2564)

จากข้อมูลเบื้องต้นจะพบว่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะพบจำนวนประชากรที่ยังไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือบุคคลที่ยังไม่มีสัญชาติไทย ทั้งสิ้น 33,249 คน กลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เป็นกลุ่มประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงให้ตกเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ หรือการค้าประเวณี เนื่องด้วยกลุ่มบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือกลุ่มบุคคลไร้รัฐ ก็ย่อมหมายความว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ไม่มีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ

ลักษณะทางสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ คนไทยเชื้อสายไทยใหญ่ ซึ่งอพยพมาจากรัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่

1) กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากที่สุดของชาวไทยภูเขา คือ ประมาณร้อยละ 79.3 จะตั้งถิ่นฐานอยู่ทุกอำเภอปาดอง หรือกะเหรี่ยงคอยาว ปัจจุบันมีอยู่ที่บ้านในสอย บ้านน้ำเพียงดิน และบ้านห้วยเสือเฒ่า ในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงกลุ่มย่อยที่อพยพเข้ามาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา คือ กะเหรี่ยงแดง, กะยัน อาศัยอยู่ในบ้านในสอย บ้านห้วยเสือเฒ่า อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

2) ลาหู่ หรือ มูเซอ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ลาหู่แดง และลาหู่ดำ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่อำเภอปางมะผ้า, อำเภอปาย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

3) ลีซู หรือ ลีซอ พบได้ใน อำเภอปาย และอำเภอปางมะผ้า

4) ลัวะ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในดินแดนล้านนารวมถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาตั้งแต่โบราณ ปัจจุบันชาวลัวะอพยพขึ้นไปอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงตั้งชุมชนเป็นแนวยาวไปตามสันเขา พบได้มากที่เขตรอยต่อ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน กับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

5) ม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรน้อยที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแต่กระจายอยู่ทุกอำเภอ

6) จีนยูนนาน เป็นกลุ่มชาวจีนที่เป็นอดีตทหารกองพล 93 ที่หนีภัยทางการเมืองเข้ามาในประเทศไทย อาศัยอยู่ที่อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน บางแห่งตั้งเป็นชุมชนถาวรมีเฉพาะชาวจีนฮ่อเท่านั้น เช่น หมู่บ้านสันติชล อำเภอปาย และหมู่บ้านรักไทย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

7) ปะโอ อพยพเข้ามาจากรัฐฉาน ปัจจุบันมีถิ่นอาศัยอยู่บ้านห้วยมะเขือส้ม ตำบลหมอกจำแป๋ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

บทที่ 3

สถานการณ์ทางสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 สถานการณ์ประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

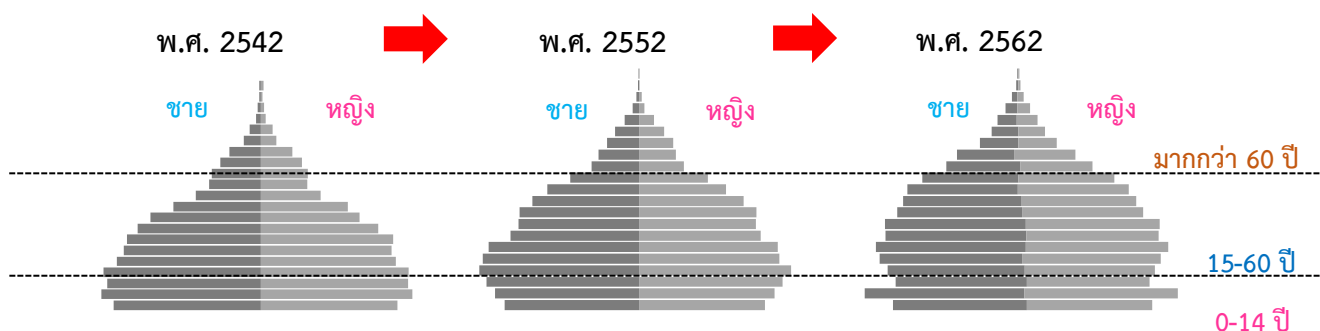
จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความหลากหลายของประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยส่วนมากเป็นชาวไทยใหญ่ นอกนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (ชนเผ่า) จำแนกได้ 7 กลุ่มชาติพันธุ์หลัก ๆ ได้แก่ กะเหรี่ยงลาหู่ หรือ มูเซอ ลีซู หรือ ลีซอ ลัวะ หรือ เลอเวีอะ ม้ง จีนยูนนาน (จีนฮ่อ) และปะโอ

จากข้อมูลประชากรของกรมการปกครองในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรทั้งสิ้น 284,138 คน เป็นชาย 144,302 คน และหญิง 139,836 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 60,611 ครัวเรือน (ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562) มีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 22.40 คน/ตารางกิโลเมตร โดยจำแนกลักษณะตามสถานะของบุคคล ได้ดังนี้

- 1) ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ทั้งสิ้น 281,740 คน เป็นชาย 142,973 คน เป็นหญิง 138,767 คน
 - ผู้ที่มีสัญชาติไทย ทั้งสิ้น 238,674 คน เป็นชาย 121,068 คน เป็นหญิง 117,606 คน
 - ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย ทั้งสิ้น 43,066 คน เป็นชาย 21,905 คน เป็นหญิง 21,161 คน
- 2) ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลาง) กำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน ทั้งสิ้น 1,957 คน เป็นชาย 1,058 คน เป็นหญิง 899 คน
 - ผู้ที่มีสัญชาติไทย ทั้งสิ้น 1,778 คน เป็นชาย 963 คน เป็นหญิง 815 คน
 - ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย ทั้งสิ้น 179 คน เป็นชาย 95 คน เป็นหญิง 84 คน
- 3) ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายเข้า) ทั้งสิ้น 441 คน เป็นชาย 271 คน เป็นหญิง 170 คน
 - ผู้ที่มีสัญชาติไทย ทั้งสิ้น 415 คน เป็นชาย 261 คน เป็นหญิง 154 คน
 - ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย ทั้งสิ้น 26 คน เป็นชาย 10 คน เป็นหญิง 16 คน

โครงสร้างอายุและเพศจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 3 แสดงพีรามิดประชากรไทยปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2562

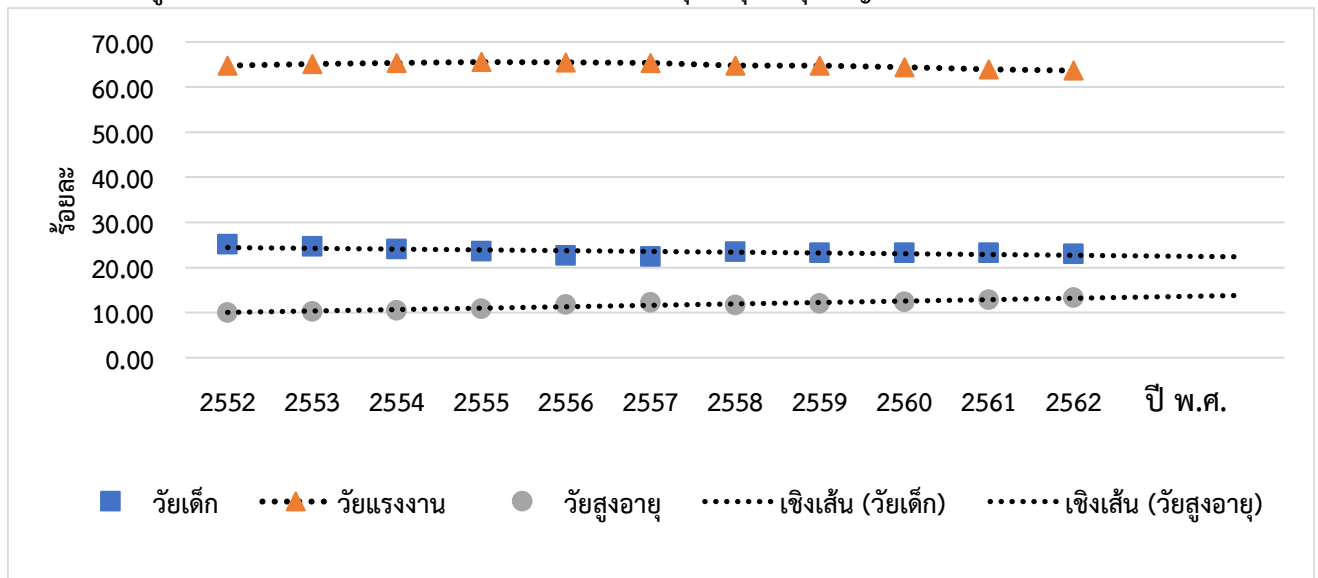
ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

จากพีรามิดประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าจำนวนประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอนใน ปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนประชากรวัยเด็ก (0-4 ปี) เป็นจำนวนมาก ประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) มีจำนวนน้อยลงมา และประชากรวัยสูงอายุ (มากกว่า 60 ปี) มีจำนวนน้อยที่สุด แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป 10 ปี ในปี พ.ศ. 2552 กลับพบว่าประชากรวัยเด็ก (0-4 ปี) เริ่มมีจำนวนลดน้อยลง แต่จำนวนประชากรวัยสูงอายุ (มากกว่า 60 ปี) กลับมี

จำนวนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เป็นแค่การเพิ่ม หรือลดของจำนวนและสัดส่วนของประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น แต่ยังกระทบโครงสร้างทางอายุของประชากรทั้งหมด ทำให้ทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังพรีมิดประชากรปี พ.ศ. 2562 ผลกระทบที่ คือ การลดลงของประชากรวัยแรงงาน ส่งผลให้ประชากรวัยเด็กลดลง และประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากความเจริญทางการแพทย์ที่ และอัตราการมีบุตรของคนในปัจจุบัน ดังนั้น จากแผนภูมิที่ 1 จะสังเกตได้ว่าร้อยละของประชากรวัยเด็ก และร้อยละของประชากรวัยสูงอายุ ยังไม่ตัดกันแสดงได้ว่าจำนวนประชากรวัยเด็กยังคงมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชากรวัยสูงอายุ แต่จากแผนภูมิร้อยละของประชากรวัยเด็กในอนาคตอันใกล้กำลังจะถึงจุดตัดกับร้อยละประชากรวัยสูงอายุ จึงคาดการณ์ได้ว่าในอนาคตจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีจำนวนประชากรวัยสูงอายุมากกว่าประชากรวัยเด็ก

แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ 3 กลุ่มใหญ่ พ.ศ. 2552 – พ.ศ.2562

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับสังคมผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ส่วนคำว่า “สังคมผู้สูงอายุ” องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดการแบ่งระดับของสังคมต่างๆ ที่จะเป็นเกณฑ์ชี้วัดระดับของสังคมนั้นๆ ว่าอยู่ในระดับใดของสังคมผู้สูงอายุ โดยมีการกำหนดระดับไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) คือ การที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี รวมทั้งชายและหญิงมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี เกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ

2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ

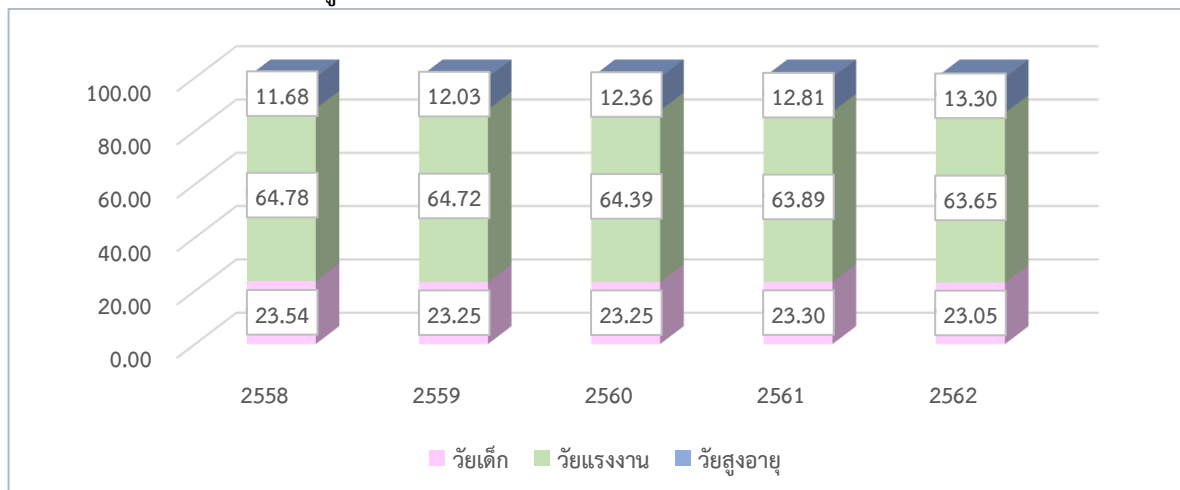
3) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) คือ สังคมที่มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ

อย่างไรก็ตามการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย มีความแตกต่างกันน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความเจริญทางการแพทย์จังหวัดใดมีความเจริญทางการแพทย์

ประชากรสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้มาก ประชากรในจังหวัดนั้นๆ ย่อมมีอายุที่ยืนยาว หากมองในภาพรวมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ที่มีสัญชาติไทย รวมทั้งชายและหญิงมีจำนวนเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีที่มีสัญชาติไทย เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งจังหวัด ในอนาคต

แผนภูมิที่ 5 แสดงจำนวนประชากรแต่ละช่วงวัยในปี 2558-2562

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนอกจากการวัดค่าระดับจากจำนวนประชากรแล้ว ยังมีวิธีหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การใช้ดัชนีสูงวัย (Aging index) ซึ่งเป็นการแสดงค่าเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรวัยสูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป) กับประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าประชากรวัยสูงอายุ ยังมีจำนวนที่น้อยกว่าจำนวนประชากรวัยเด็ก แต่ในทางตรงกันข้ามหากดัชนีสูงวัยมีค่ามากกว่า 100 แสดงให้เห็นว่าประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชากรวัยเด็ก

ปัจจุบันได้มีการกำหนดค่าตัวชี้วัดดัชนีสูงวัยจำแนกภาวะทางสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ) มีดังนี้

- 1) สังคมเยาว์วัย (young society) หมายถึง ดัชนีสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 50
- 2) สังคมสูงวัย (Aged Society) หมายถึง ดัชนีสูงวัยมีค่าระหว่าง 50 – 119.9
- 3) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (complete aged society) หมายถึง ดัชนีสูงวัยมีค่าระหว่าง 120 – 199.9
- 4) สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) หมายถึง ดัชนีสูงวัยตั้งแต่ 200 ขึ้นไป

ตารางที่ 4 แสดงดัชนีผู้สูงอายุของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2542 – 2562

ปี พ.ศ.	ประชากร			ดัชนีผู้สูงวัย (ผู้สูงอายุ/เด็ก 100คน)
	ทั้งหมด	วัยเด็ก	วัยสูงอายุ	
2542	203,089	57,431	21,818	37.99
2552	216,444	54,505	21,779	39.95
2562	284,138	65,493	37,783	57.69

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

จากตารางที่ 4 แสดงอัตราแนวโน้มของดัชนีผู้สูงอายุ หรืออัตราส่วนผู้สูงอายุต่อเด็กจำนวน 100 คน จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีดัชนี “ผู้สูงวัย” มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2552 – 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่ามีดัชนีผู้สูงวัยที่ก้าวกระโดดเป็นอย่างมาก โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีดัชนีผู้สูงวัยเพียง 39.95 แต่ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับมาดัชนีผู้สูงวัยที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับ 57.69 จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนพึ่งพิงจากสังคมเยาว์วัย และก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ได้ไม่นาน แสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรวัยสูงอายุที่มีสัญชาติไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีจำนวนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรวัยเด็ก

รูปแบบการพึ่งพิงในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเปลี่ยนไป

โครงสร้างทางประชากรเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะการพึ่งพิงกันระหว่างกลุ่มประชากรต่างๆ เมื่อโครงสร้างประชากรเปลี่ยนไป ลักษณะการพึ่งพิงกันระหว่างกลุ่มประชากรย่อมเปลี่ยนแปลงตามกันไป การแสดงระดับการพึ่งพิงระหว่างกลุ่มประชากรอายุต่าง ๆ นิยมใช้ดัชนีที่เรียกว่า “อัตราพึ่งพิง” เป็นเกณฑ์ชี้วัด

“อัตรการพึ่งพิง” คือ อัตราส่วนของประชากรวัยสูงอายุและประชากรวัยเด็กต่อประชากรวัยแรงงาน โดยมีข้อสมมุติฐานว่าประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุต้องพึ่งพิง (ทางเศรษฐกิจ) ประชากรวัยทำงาน

โดยอัตรการพึ่งพิงที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียง “อัตรการพึ่งพิงรวม” คือ รวมผู้ที่พึ่งพิงทั้งประชากรวัยเด็กและประชากรวัยสูงอายุ อัตราส่วนการพึ่งพิงสามารถจำแนกผู้ต้องพึ่งพิงเป็น 2 ประเภท คือ อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก และอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ โดยเป็นการคำนวณในอัตราส่วนประชากรวัยเด็ก หรือประชากรวัยสูงอายุต่อประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน 100 คน ค่าอัตรการพึ่งพิงหากพบว่ามีอัตราที่สูงย่อมแสดงถึงมีจำนวนผู้ที่ต้องพึ่งพิงมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ที่ทำงานนั่นเอง

ตารางที่ 5 แสดงอัตราส่วนพึ่งพิงรวม อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ พ.ศ. 2542 – 2562

ปี พ.ศ.	อัตราพึ่งพิง		
	รวม	วัยเด็ก	วัยสูงอายุ
2542	63.99	28.28	10.74
2552	54.43	25.18	10.06
2562	36.35	23.05	13.30

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th>

จากตารางที่ 2 พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนอัตราพึ่งพิงรวมมีจำนวนที่ลดลงทุกๆ ปี สะท้อนให้เห็นว่าประชากรรวมจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่อัตรการพึ่งพิงวัยสูงอายุกลับมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอัตราพึ่งพิงวัยสูงอายุ 10.06 แต่ในปี พ.ศ. 2562 กลับมาอัตราพึ่งพิงวัยสูงอายุ 13.30 แสดงให้เห็นถึงประชากรวัยแรงงาน 100 คน ต้องดูแลประชากรวัยสูงอายุ 13 คน แต่อัตรการพึ่งพิงวัยเด็กกลับมีอัตราพึ่งพิงที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงอาจสรุปได้ว่าแนวโน้มของการพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานจากการพึ่งพิงของเด็กเป็นส่วนใหญ่ มาสู่การพึ่งพิงของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

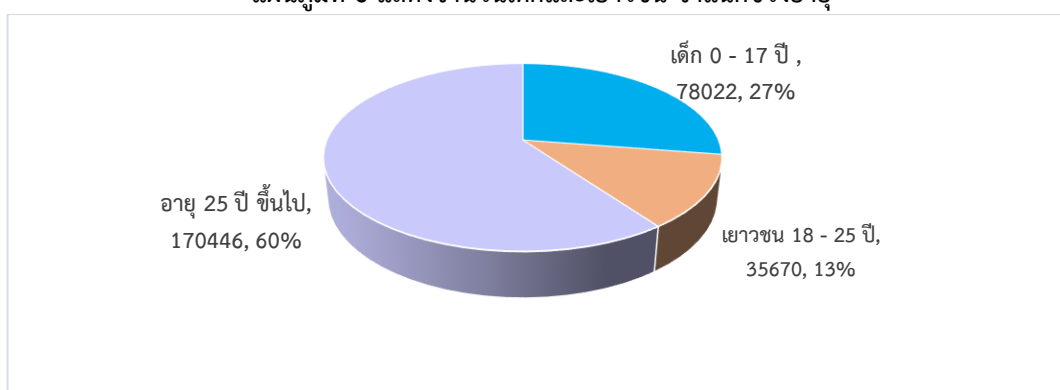

3.2 สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน

3.2.1 จำนวนเด็กและเยาวชน

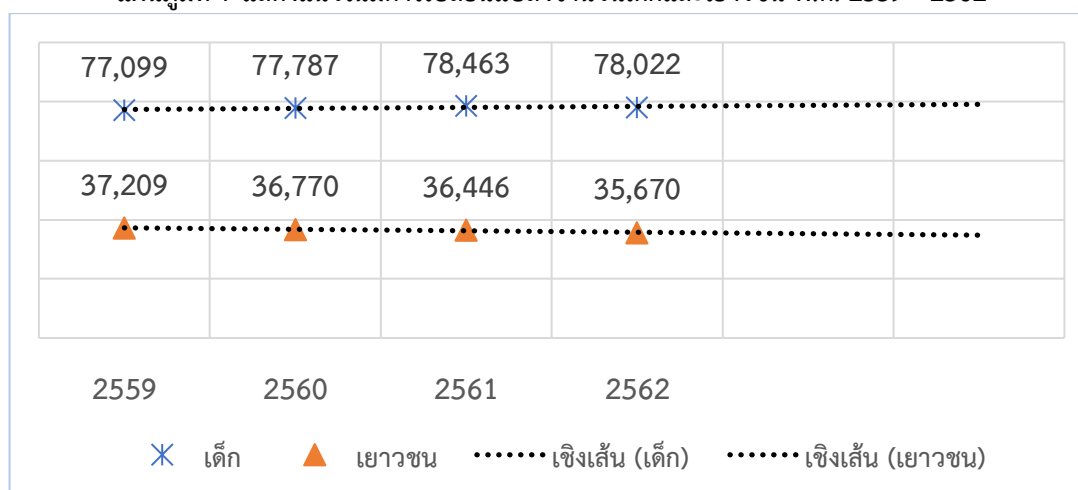
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดความหมายของ “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ดังนี้ “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายถึง หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ จากความหมายข้างต้นพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนเด็ก ทั้งสิ้น 78,022 คน คิดเป็นร้อยละ 27.46 ของประชากรทั้งหมด และมีจำนวนเยาวชน ทั้งสิ้น 35,670 คน คิดเป็นร้อยละ 12.55

แผนภูมิที่ 6 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน จำแนกช่วงอายุ

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

แผนภูมิที่ 7 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2559 - 2562

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/>

จากแผนภูมิข้างต้น พบว่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกัน โดยจำนวนเด็กในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2561 เพียงเล็กน้อย แต่เป็นที่น่าสนใจกว่าในช่วงปี พ.ศ. 2560 จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับมาจำนวนเด็กที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ก่อนที่ลดลงในปี พ.ศ. 2561 ในทางกลับกันจำนวนเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลับมีจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นที่น่าสนใจว่าเด็กที่เติบโตไปเป็นเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาจมีการอพยพย้ายถิ่นฐานตามครอบครัวไปยังภูมิลำเนาออกจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่งผลให้จำนวนเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนลดลง

3.2.2 ข้อมูลด้านการศึกษา

3.2.2.1 จำนวนเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 39,981 คน

3.2.2.2 จำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 318 แห่ง

3.2.2.3 อัตราการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำแนกตามสังกัด ปีการศึกษา 2562 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรวัยเรียน 7,730 คน จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 3,683 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25 ของประชากรวัยเรียนทั้งหมด

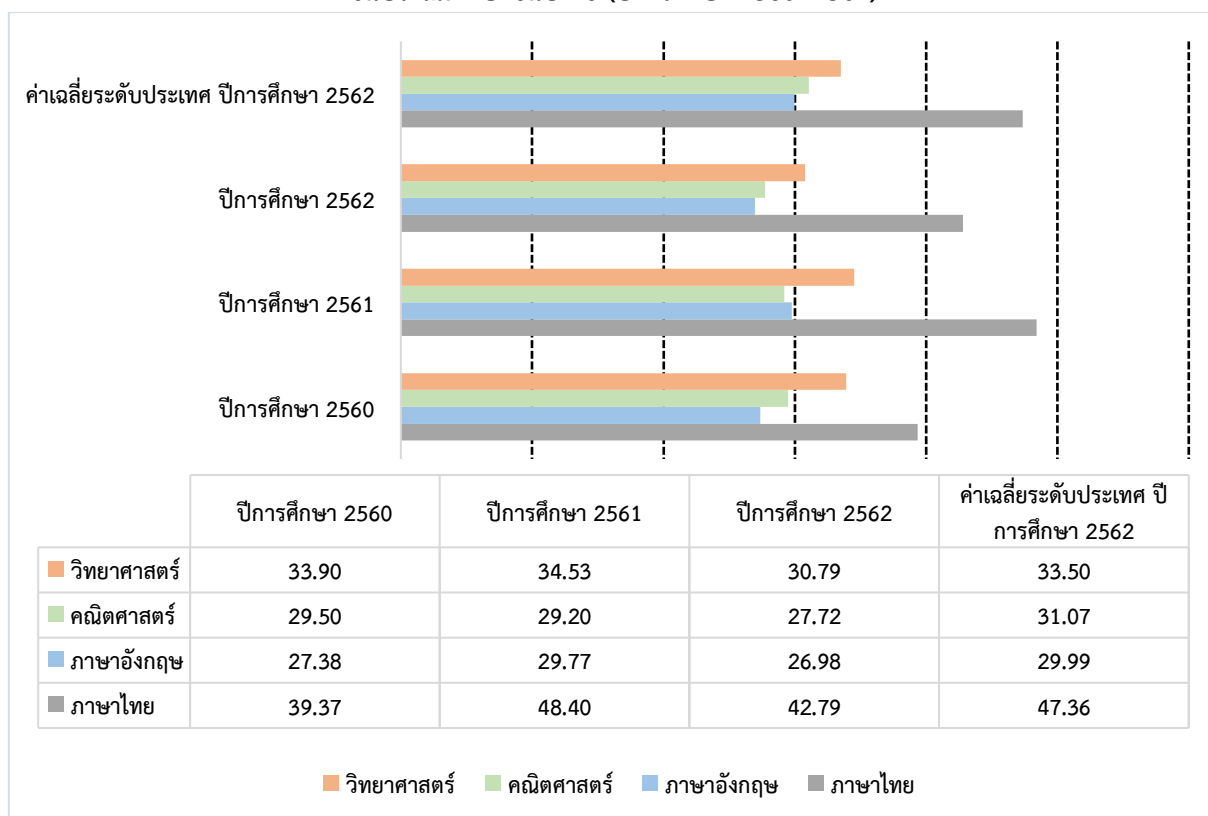
3.2.2.4 อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำแนกตามสังกัด ปีการศึกษา 2562 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของปีการศึกษา 2561 จำนวน 3,534 คน จำนวนนักเรียนที่เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 3,340 คน คิดเป็นร้อยละ 94.51 ของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของปีการศึกษา 2561

3.2.2.5 อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2562 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของปีการศึกษา 2561 จำนวน 3,050 คน จำนวนนักเรียนที่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญศึกษา 1,859 คน คิดเป็นร้อยละ 60.95 ของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของปีการศึกษา 2561

3.2.2.3 จำนวนเด็กที่ออกจากระบบการศึกษากลางคัน จำนวน 1,105 คน

3.2.2.4 ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net)

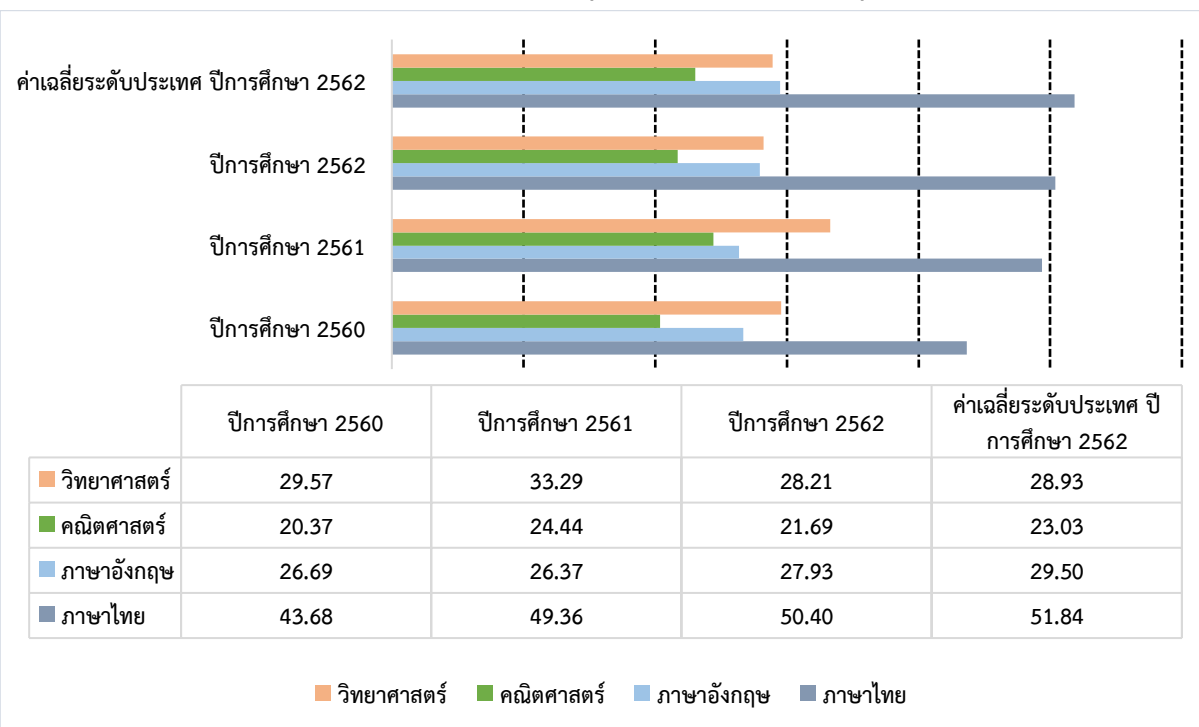
แผนภูมิที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2560 -2562)

ที่มา : sp.moe.go.th (ระบบสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ)

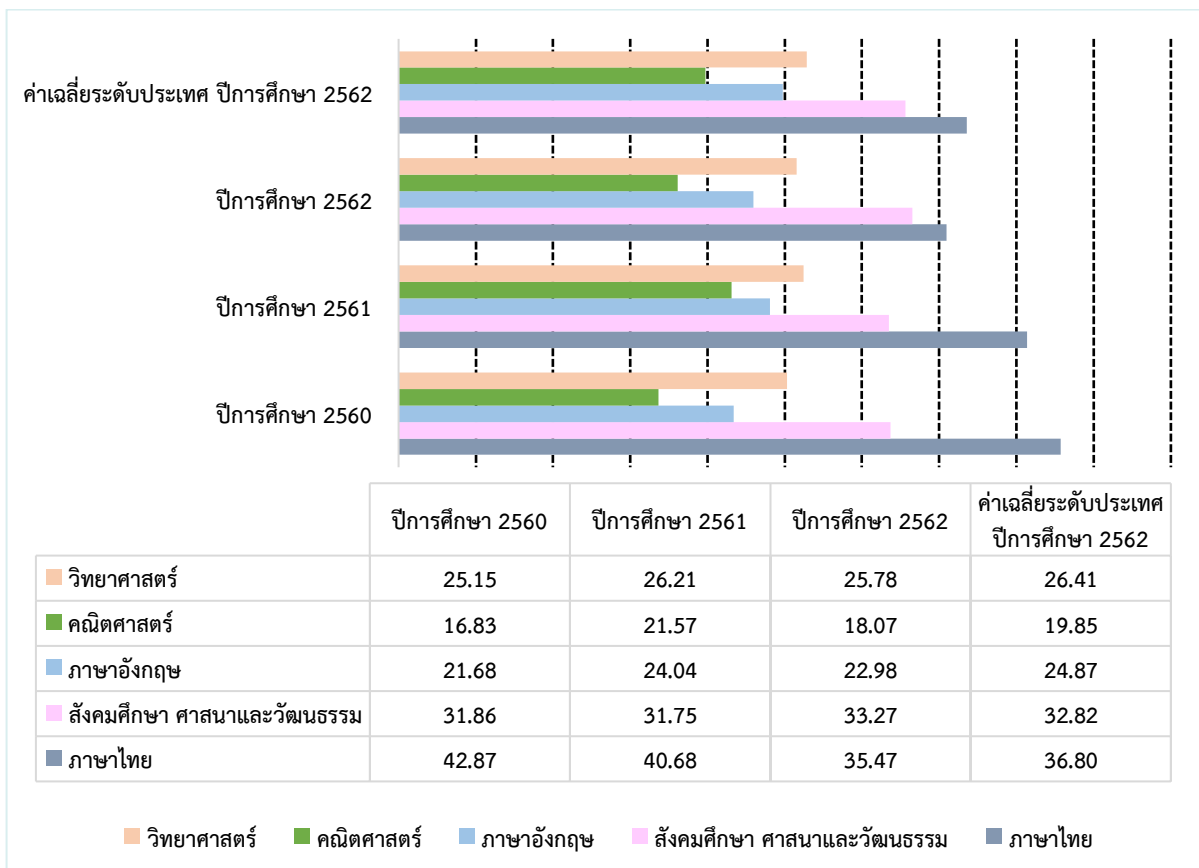

แผนภูมิที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net)
ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2560 – 2562)

ที่มา : sp.moe.go.th (ระบบสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ)

แผนภูมิที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net)
ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2560 – 2562)

ที่มา : sp.moe.go.th (ระบบสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ)

3.2.3 ข้อมูลด้านสาธารณสุข

3.2.3.1 ข้อมูลด้านการเฝ้าระวังและพัฒนาระบบการเด็กปฐมวัย (DSPM)

- ทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายในการคัดกรองทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM จำนวน 766 คน สามารถคัดกรองได้ 285 คน คิดเป็นร้อยละ 37.21 ของเป้าหมายการคัดกรอง จากจำนวนการคัดกรองพบเด็กที่มีการพัฒนาการสมวัย 248 คน คิดเป็นร้อยละ 87.02 ของจำนวนเด็กทารกที่คัดกรอง

- ทารกคลอดมีชีพในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายในการคัดกรองทารกคลอดมีชีพในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM จำนวน 631 คน สามารถคัดกรองได้ 205 คน คิดเป็นร้อยละ 32.49 ของเป้าหมายการคัดกรอง จากจำนวนการคัดกรองพบเด็กที่มีการพัฒนาการสมวัย 186 คน คิดเป็นร้อยละ 90.73 ของจำนวนเด็กทารกที่คัดกรอง

- ทารกที่มารดาเข้าร่วมโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายในการคัดกรองทารกที่มารดาเข้าร่วมโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM จำนวน 3,123 คน สามารถคัดกรองได้ 1,122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.93 ของเป้าหมายการคัดกรอง จากจำนวนการคัดกรองพบเด็กที่มีการพัฒนาการสมวัย 1,010 คน คิดเป็นร้อยละ 90.02 ของจำนวนเด็กทารกที่คัดกรอง

- ทารกแรกเกิดที่มีปัจจัยเสี่ยง ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายในการคัดกรองทารกแรกเกิดที่มีปัจจัยเสี่ยง ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM จำนวน 1,588 คน สามารถคัดกรองได้ 569 คน คิดเป็นร้อยละ 35.83 ของเป้าหมายการคัดกรอง จากจำนวนการคัดกรองพบเด็กที่มีการพัฒนาการสมวัย 505 คน คิดเป็นร้อยละ 88.75 ของจำนวนเด็กทารกที่คัดกรอง

3.2.3.2 ความครอบคลุมการได้รับวัคซีนแต่ละชนิดครบตามเกณฑ์ในเด็กอายุครบ 1 ปี (fully immunized) ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวนเด็กอายุครบ 1 ปี ที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 2,330 คน ได้รับวัคซีนแต่ละชนิดครบตามเกณฑ์ ได้แก่ วัคซีน BCG, HBV1, IPV, DTP-HBV3, โปлио3 และ MMR1 จำนวน 1,467 คิดเป็นร้อยละ 62.96 ของจำนวนเด็กอายุครบ 1 ปี ที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่รับผิดชอบ

3.2.4 ข้อมูลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบเด็กและเยาวชนกระทำความผิดทั้งสิ้น 33 คน อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายซึ่งต้องเข้ารับการคุ้มครองตามกฎหมายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 19 คน

3.2.5 ข้อมูลเด็กและเยาวชนที่สำคัญอื่น

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ. 2562 พบข้อมูลเด็กไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร จำนวน 1,723 คน

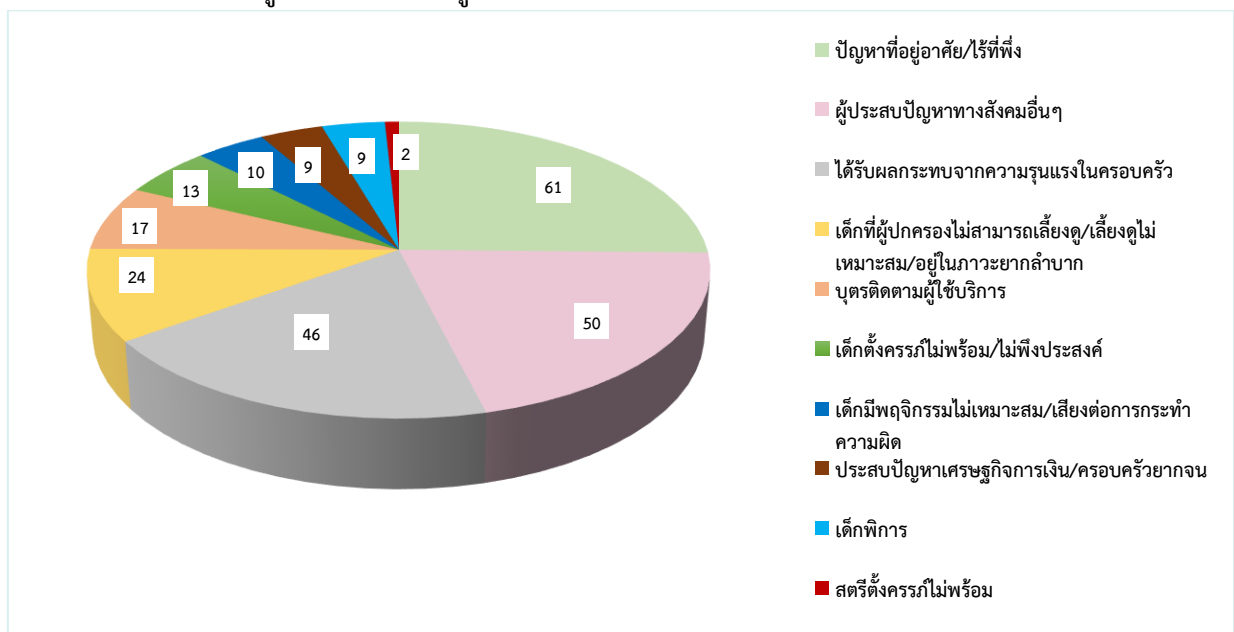
3.2.6 ข้อมูลการจัดบริการพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชน

- จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสิ้น ๑๖๙ แห่ง
- จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จำนวน 7 แห่ง และสถานสงเคราะห์ที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จำนวน 1 แห่ง

3.2.7 ข้อมูลการให้การคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการให้บริการการสงเคราะห์เด็ก และให้การคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีจำนวนเข้ารับบริการในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งสิ้น 241 คน โดยมีประเด็นปัญหา 5 ลำดับแรก ประกอบด้วย ประสบปัญหาที่อยู่อาศัย/ไร้ที่พึ่ง จำนวน 61 คิดเป็นร้อยละ 25.31 ของจำนวนผู้เข้ารับบริการทั้งหมด ประสบปัญหาทางสังคมอื่นๆ จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.75 ของจำนวนผู้เข้ารับบริการทั้งหมด ได้รับผลกระทบจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.09 ของจำนวนผู้เข้ารับบริการทั้งหมด เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถเลี้ยงดู/เลี้ยงดูไม่เหมาะสม/อยู่ในภาวะยากลำบาก จำนวน 24 รายคิดเป็นร้อยละ 9.96 ของจำนวนผู้เข้ารับบริการทั้งหมด และบุตรติดตามผู้ให้บริการ 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.05 ของจำนวนผู้เข้ารับบริการทั้งหมด ตามลำดับ

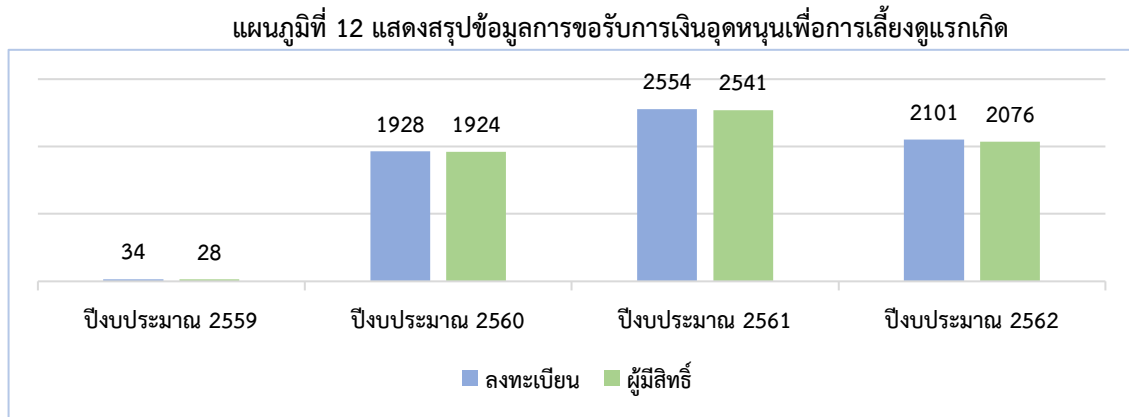
แผนภูมิที่ 11 แสดงสถิติผู้ให้บริการบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่มา : บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

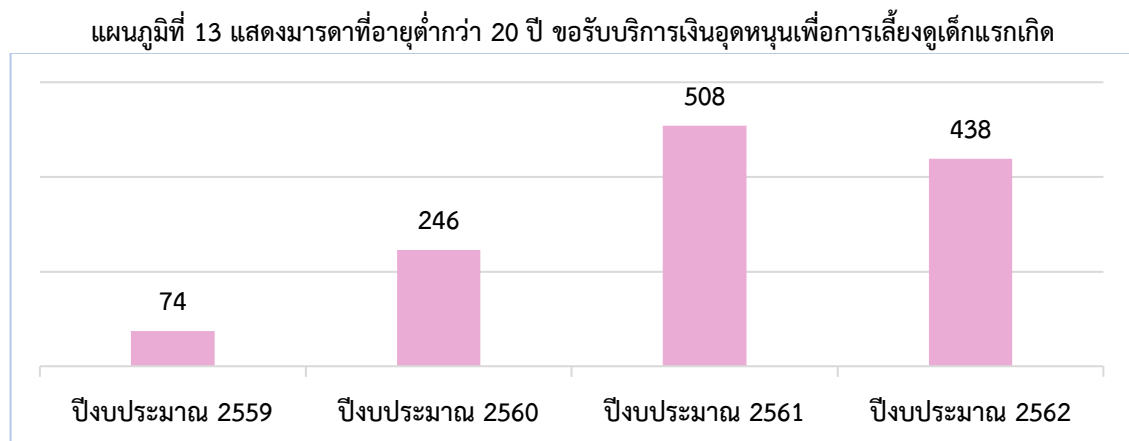

3.2.8 การดำเนินการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ที่มา <http://csgproject.dcy.go.th>

จากข้อมูลสรุปการขอรับการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดพบว่า มีจำนวนเด็กอายุ 0-3 ปี ขอรับบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตั้งแต่เริ่มโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ถึง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ที่มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ เพดานอายุการขอรับบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจาก 3 ปี เป็น 6 ปี กลับมีจำนวนที่ลดลง

ที่มา <http://csgproject.dcy.go.th>

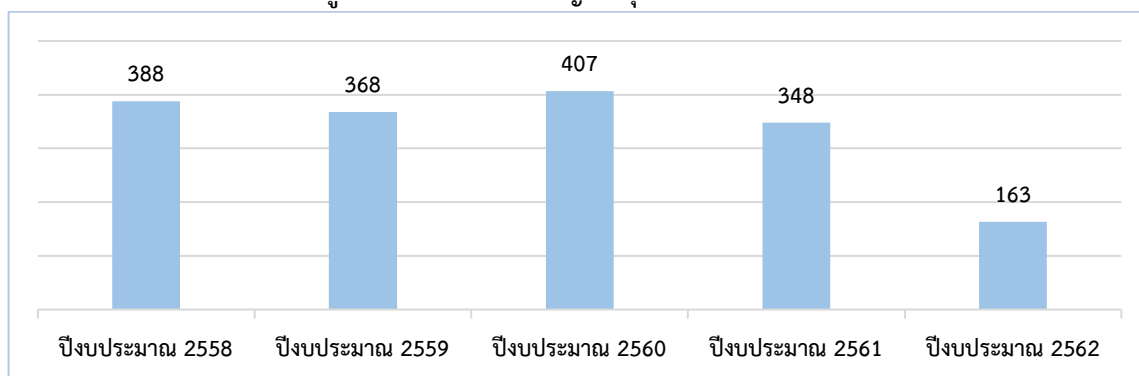
จากแผนภูมิพบว่า ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ถึง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ติดต่อขอรับบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี แต่ในปีงบประมาณ 2562 กลับพบว่ามารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่ติดต่อขอรับบริการกลับมีจำนวนที่ลดลง

3.2.9 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ได้กำหนดความหมาย “วัยรุ่น” หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ ดังนั้น การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงหมายถึง การตั้งครรภ์ของบุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์

แผนภูมิที่ 14 แสดงจำนวนหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีที่ตั้งครรภ์

ที่มา โปรแกรม HDC ข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2562

จากแผนภูมิจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี ที่ตั้งครรถ์จะมาติดต่อขอรับบริการคลอด/ทำแท้งจากหน่วยงานสาธารณสุขในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ทั้งสิ้น 163 คน โดยหากดูสถิติย้อนหลังพบว่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี ที่ตั้งครรถ์มีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกันมาก

3.2.10 ข้อมูลเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจ

- จากข้อมูลกรมการปกครองในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ทั้งสิ้น 26 คน ไม่มีการจดทะเบียนยกเลิกรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
- การให้บริการเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ จำนวน 35 คน
- เด็กที่ได้รับทุนมูลนิธิราชประชาสมาสัยฯ จำนวน 51 คน
- เด็กที่ได้รับทุนมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ จำนวน 6 คน
- โครงการเพิ่มทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนครอบครัวยากจนจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ไม่ได้เรียนต่อหลังจบการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 24 คน

3.3 สถานการณ์ด้านสตรีและครอบครัว

3.3.1 สถานการณ์ทางด้านสตรี

- ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนประชากรที่เป็นเพศหญิง ทั้งสิ้น 139,836 คน
- สตรีที่เป็นผู้บริหารระดับท้องถิ่น/ท้องที่ จำนวน 74 คน
- องค์กรสตรี จำนวน 11 องค์กร

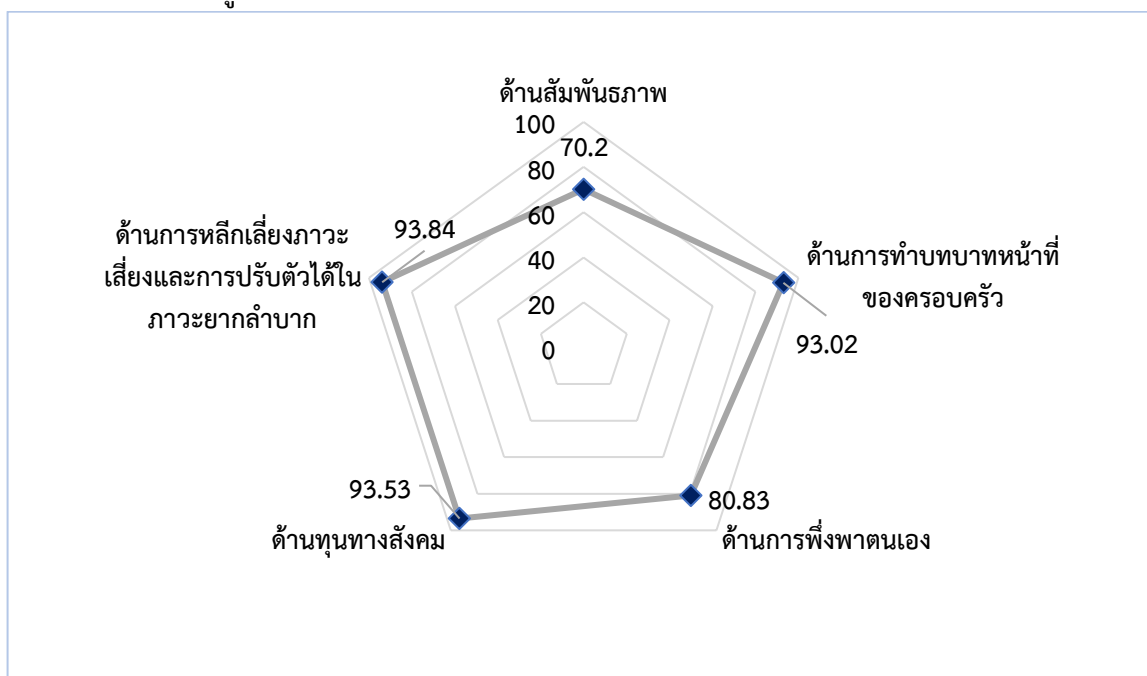
3.3.2 สถานการณ์ทางด้านครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการจดทะเบียนสมรส ทั้งสิ้น 1,079 ครั้ง มีการจดทะเบียนหย่า ทั้งสิ้น 261 ครั้ง

ผลการสำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว ประจำปีงบประมาณ 2563 มีการจัดเก็บข้อมูลตัวอย่าง 750 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 60,611 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.24 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยเป็นการจัดเก็บข้อมูล 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสัมพันธภาพ 2) ด้านการทำบาทหน้าที่ของครอบครัว 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง 4) ด้านทุนทางสังคม และ 5) ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก โดยมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 25 ตำบล ละ 30 ชุมชน รวม 750 ชุมชน สรุปผลความเข้มแข็งของครอบครัวได้ดังนี้

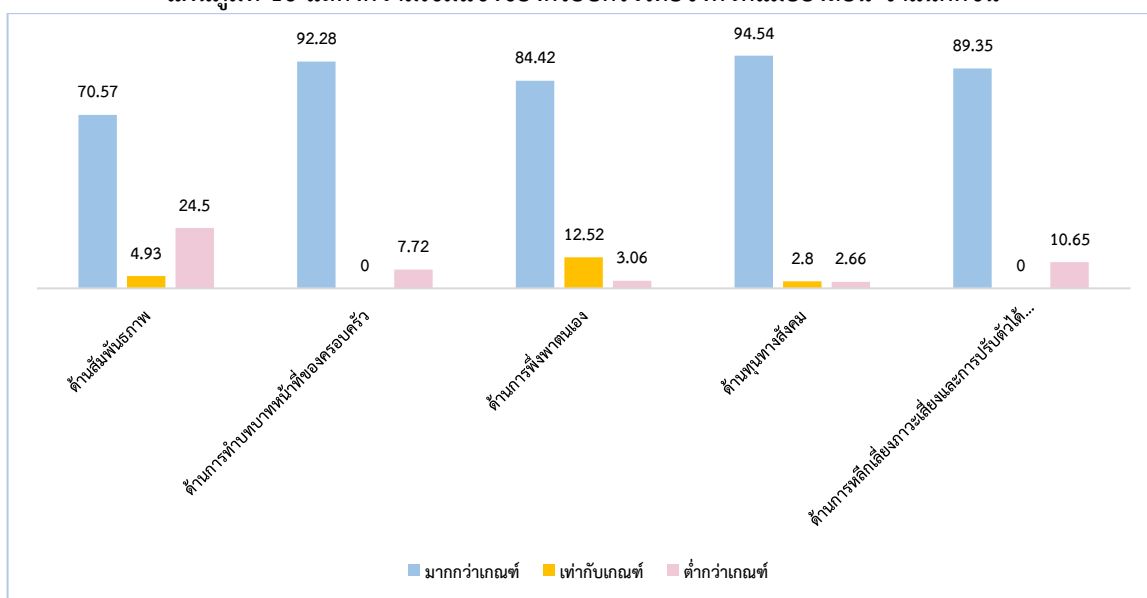

แผนภูมิที่ 15 แสดงความเข้มแข็งของครอบครัวไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอนในภาพรวม

ที่มา <http://stat.thaifamily.in.th/>

แผนภูมิที่ 16 แสดงความเข้มแข็งของครอบครัวไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกดัชนี

ที่มา <http://stat.thaifamily.in.th/>

จากแผนภูมิ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความเข้มแข็งของครอบครัวไทยในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของครอบครัว ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก คิดเป็นร้อยละ 93.84 ด้านทุนสังคม คิดเป็นร้อยละ 93.53 ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 93.02 ด้านการพึ่งพาตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80.83 และด้านสัมพันธภาพ คิดเป็นร้อยละ 70.2 ตามลำดับ

และครอบครัวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความเข้มแข็งที่มีมากกว่าเกณฑ์ระดับความเข้มแข็งทุกดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของครอบครัว

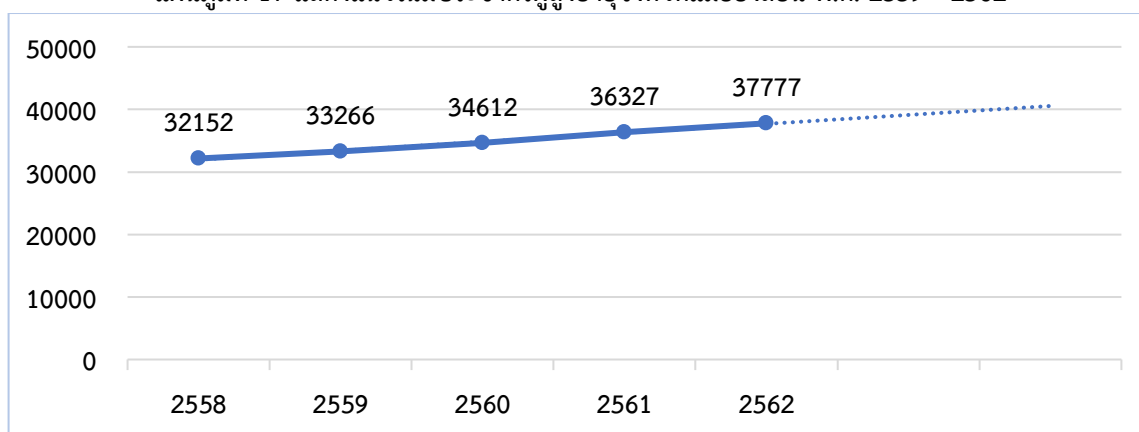
3.3.3 ข้อมูลการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

จากการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – สิงหาคม 2563 พบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว 20 ครั้ง พบผู้ถูกกระทำความรุนแรง 22 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 20 คน และผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 20 ราย เป็นชาย 20 ราย สาเหตุของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว 3 ลำดับแรก คือ สุรา ยาเสพติด จำนวน 11 ครั้ง ความหึงหวง 4 ครั้ง และความสัมพันธ์ในครอบครัว 3 ครั้ง

3.4 สถานการณ์ด้านผู้สูงอายุ

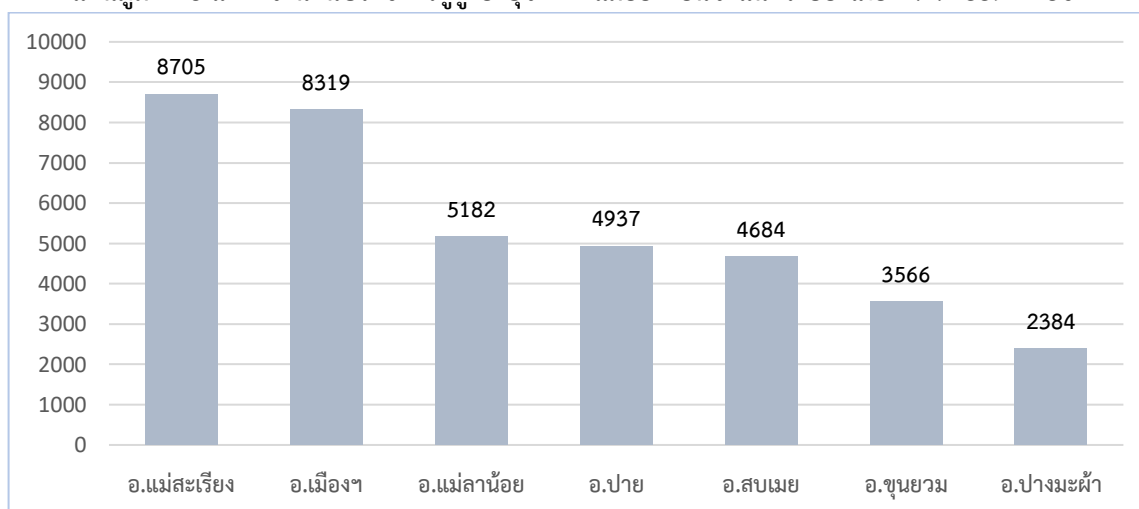
3.4.1 ข้อมูลประชากรสูงอายุ

แผนภูมิที่ 17 แสดงแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2559 - 2562

ที่มา <https://stat.bora.dopa.go.th/>

แผนภูมิที่ 18 แสดงจำนวนประชากรผู้สูงอายุจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกรายอำเภอ พ.ศ. 2559 - 2562

ที่มา <https://stat.bora.dopa.go.th/>

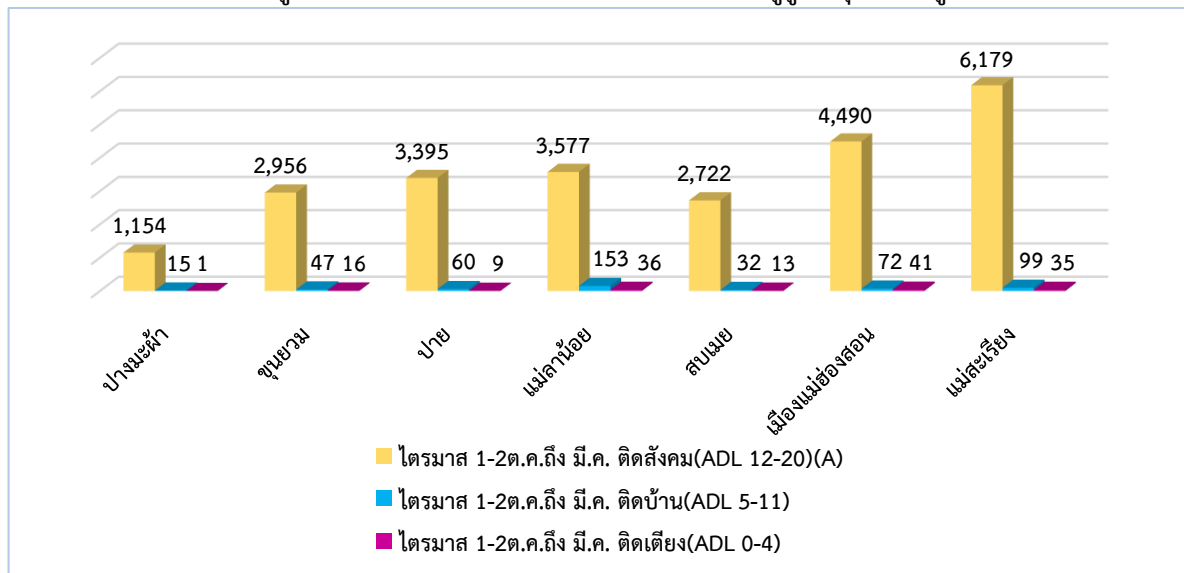
ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนประชากรสูงอายุทั้งสิ้น 37,777 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดังนั้น จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางสังคมเป็นสังคมผู้สูงอายุ และจำนวนประชากรสูงอายุในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากดูจากข้อมูลจำนวนประชากรสูงอายุแยกรายอำเภอพบว่าอำเภอแม่สะเรียงเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุด

รองลง คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอลาน้อย อำเภอปาย อำเภอสบเมย อำเภอขุนยวม และอำเภอปางมะผ้า ตามลำดับ แต่ละอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็มีลักษณะทางสังคมเป็นสังคมผู้สูงอายุ ยกเว้นอำเภอปางมะผ้าที่ยังไม่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุในอำเภอปางมะผ้ามีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

3.4.2 ด้านสุขภาพผู้สูงอายุ

แผนภูมิที่ 19 แสดงการคัดกรองเพื่อประเมินสมรรถนะผู้สูงอายุเพื่อการดูแล

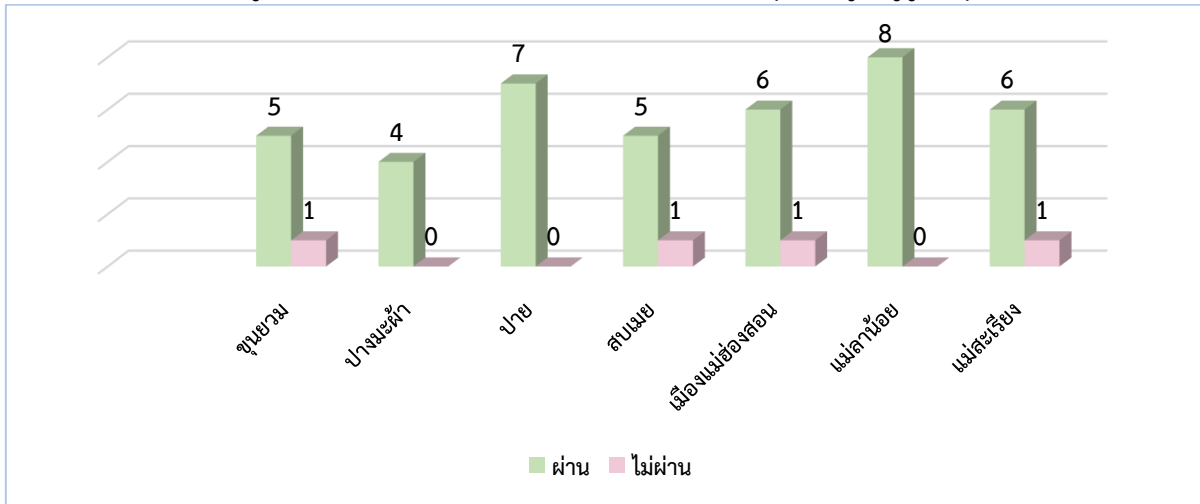

ที่มา โปรแกรม HTC ข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2562

จากแผนภูมิ (ข้อมูลประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ไตรมาสที่ 1 – 2) จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 28,940 คน ได้รับการคัดกรองเพื่อประเมินสมรรถนะผู้สูงอายุเพื่อการดูแล จำนวน 25,102 คน คิดเป็นร้อยละ 86.74 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด จากการประเมินสมรรถนะของผู้สูงอายุในจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน (Independent) ได้ดังนี้ กลุ่มติดสังคม จำนวน 24,473 คน คิดเป็นร้อยละ 97.49 ของจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรอง กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน จำนวน 478 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 ของจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรอง และกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ของจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรอง โดยมีอำเภอที่มีกลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม 3 ลำดับแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และอำเภอลาน้อย ตามลำดับ โดยมีอำเภอปางมะผ้ามีกลุ่มผู้สูงอายุติดสังคมน้อยที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3 ลำดับแรกของกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน คือ อำเภอลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ โดยมีอำเภอปางมะผ้ามีกลุ่มผู้สูงอายุติดสังคมน้อยที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3 ลำดับกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอลาน้อย และอำเภอแม่สะเรียง ตามลำดับและอำเภอที่มีกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงน้อยที่สุด คือ อำเภอปางมะผ้า

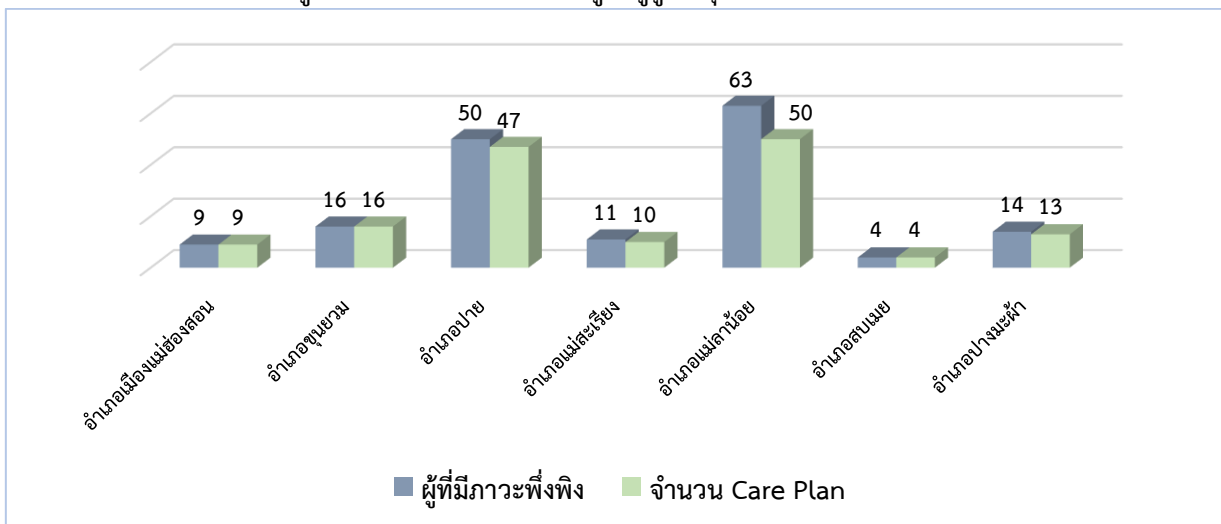
แผนภูมิที่ 20 แสดงการดำเนินโครงการระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุระยะ

ที่มา ltc.anamai.moph.go.th

จากการประเมินสมรรถนะของผู้สูงอายุในจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน (Independent) ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้างต้น จะพบผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในแต่ละตำบล ได้มีการดำเนินโครงการระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care : LTC) ในแต่ละตำบลขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการดำเนินโครงการทั้ง 45 ตำบลของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีตำบลที่ผ่านหลักเกณฑ์การดำเนินโครงการ 41 ตำบล และไม่ผ่านหลักเกณฑ์การดำเนินโครงการ 4 ตำบล

แผนภูมิที่ 21 แสดงการจัดทำแผนดูแลผู้สูงอายุ เฉพาะราย (Care Plan)

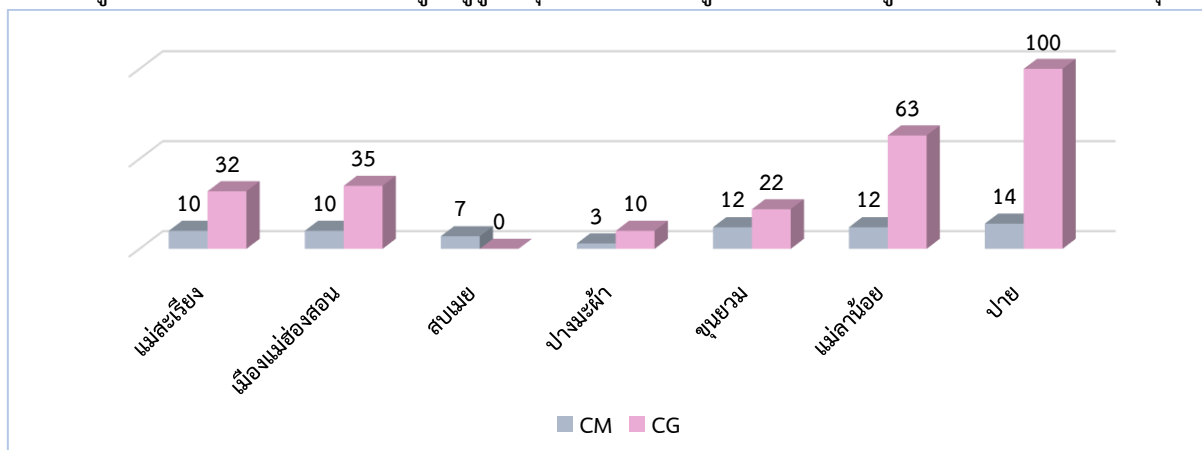
ที่มา ltc.anamai.moph.go.th

จากการดำเนินโครงการระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care : LTC) จะมีการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายในตำบลเพื่อจัดทำของงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินการโครงการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่เข้าร่วมโครงการ LTC ทั้งสิ้น 167 ราย จากจำนวนผู้สูงอายุติดเตียง 151 ราย คิดเป็นร้อยละ 110.6 จึงคาดการณ์ได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไม่ได้หมายความว่ารวมถึงแต่ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงเท่านั้น อำเภอในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีจำนวนผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง 3 ลำดับแรก คือ อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอปาย และอำเภอขุนยวม

ตามลำดับ โดยมีอำเภอสบเมยมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงน้อยที่สุด โดยการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ต้องมีการจัดทำแผนดูแลผู้สูงอายุ เฉพาะราย (Care Plan) จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการจัดทำ Care Plan เพียง 149 แผน คิดเป็นร้อยละ 89.22 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยพบว่าอำเภอที่ไม่มีการจัดทำ Care Plan ครอบคลุมผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้แก่ อำเภอแม่ออนน้อย อำเภอปาย อำเภอแม่สะเรียง และ อำเภอปางมะผ้า

แผนภูมิที่ 22 แสดงจำนวนช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข

ที่มา lta.anamai.moph.go.th

โดยการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแผนดูแลผู้สูงอายุเฉพาะราย (Clan Plan) เป็นการดำเนินการโดยผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Caregiver : CG) โดยมีผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care Manager : CM) เป็นผู้จัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบล จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวน CM ทั้งสิ้น 68 คน และมี CG ทั้งสิ้น 262 คน มีอัตราส่วน CM : CG ที่ 1 : 3.9 คือ CM 1 คนต้องดูแล CG 4 คน โดยอำเภอที่มี CM มากที่สุด 3 ลำดับแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อำเภอปาย อำเภอขุนยวม และอำเภอแม่ออนน้อย ตามลำดับ และอำเภอปางมะผ้ามีจำนวน CM น้อยที่สุด และ 3 ลำดับแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มี CG มากที่สุด คือ อำเภอปาย อำเภอแม่ออนน้อย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ และอำเภอปางมะผ้ามีจำนวน CG น้อยที่สุด

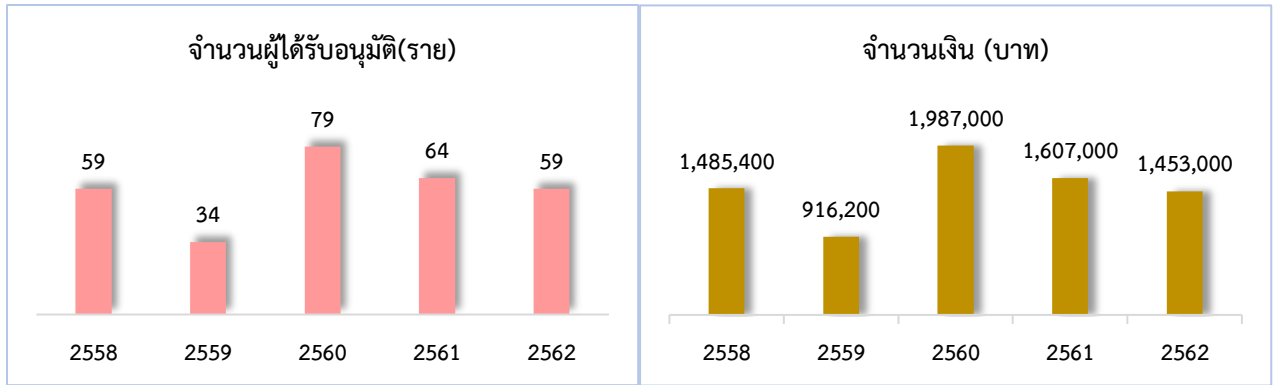
3.4.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพ

3.4.3.1 ผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี พ.ศ.2560 .ในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ทั้งสิ้น 12,635 คน

3.4.3.2 การขอรับบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ (รายบุคคล) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ให้บริการการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ (รายบุคคล) โดยให้บริการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ถึง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มียอดลูกหนี้กองทุนผู้สูงอายุสะสม 386 ราย มียอดเงินกู้ยืมทุนประกอบอาชีพ (รายบุคคล) ทั้งสิ้น 9,663,200 บาท (เก้าล้านหกแสนหกหมื่นสามพันสองร้อยบาทถ้วน) จากแผนภูมิพบว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีผู้สูงอายุที่ติดต่อขอรับบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ (รายบุคคล) จากกองทุนผู้สูงอายุ และได้รับการอนุมัติมีจำนวนที่ลดลงมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจำนวนยอดเงินที่ได้การอนุมัติตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 มีจำนวนที่ลดลงเช่นกัน

แผนภูมิที่ 23 แสดงจำนวนผู้ที่ได้รับการอนุมัติและจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติจากกองทุนผู้สูงอายุ

ที่มา กองทุนผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ

3.4.3.3 จำนวนผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุได้รับสิทธิในด้านต่างๆ รวมทั้งก่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ต่อองค์กรด้านผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป เช่น เงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิจะได้รับเบี้ยยังชีพ

1. บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทยที่ได้ลงทะเบียน และยื่นคำขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทะเบียนบ้าน

3. ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้รับเงินบำนาญ เบี้ยหวัด บำนาญพิเศษ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน รายได้ประจำ หรือผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้เป็นประจำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 เดือนละ 1 ครั้ง ตามงวดการจัดสรรงบประมาณของรัฐ

- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 – 69 ปีได้รับเงินเดือนละ 600 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 70 – 79 ปี ได้รับเงินเดือนละ 700 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 80 – 89 ปี ได้รับเงินเดือนละ 800 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเงินเดือนละ 1,000 บาท

ในปีงบประมาณ 2563 ข้อมูลโดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ ทั้งสิ้น 28,633 คน คิดเป็นร้อยละ 75.79 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด ทั้งนี้ มีผู้สูงอายุ จำนวน 1 ราย ประสงค์บริจาคเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับกองทุนผู้สูงอายุ

3.4.3.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้สูงอายุที่อยู่ในกองทุนออมแห่งชาติ ทั้งสิ้น 400 คน

3.4.3.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

- โรงเรียนผู้สูงอายุ 17 แห่ง
- โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) 14 แห่ง

- โครงการธนาคารเวลา จำนวน 2 แห่ง (ทต.แม่ลาน้อย และ ต.แม่ลาหลวง)
- โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ ตั้งปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีทั้งสิ้น 13 โครงการ เป็นเงิน 1,202,570 บาท (หนึ่งล้านสองแสนสองพันห้าร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน)
- คลังปัญญาผู้สูงอายุ 148 คน

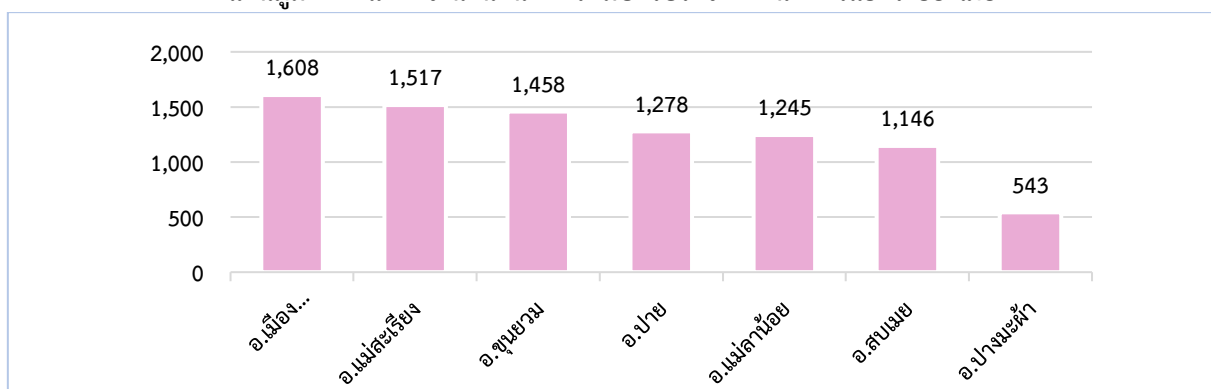
3.5 สถานการณ์ด้านคนพิการ

3.5.1 ข้อมูลด้านการขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ให้มีขีดความสามารถที่พร้อมในการปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข และมาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิตามมาตรา 20 คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด ณ สำนักงานทะเบียนกลาง สำนักงานทะเบียนจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการออกบัตรประจำตัวคนพิการให้กับคนพิการ ตั้งแต่ มกราคม 2537 ถึง 17 กันยายน 2563 ดังนี้

- สถิติการออกบัตรประจำตัวคนพิการ ยอดสะสมทั้งหมด จำนวน 12,084 คน แยกเป็น เพศชาย 6,629 คน (ร้อยละ 55) เพศหญิง 5,455 คน (ร้อยละ 45)
- สถิติการออกบัตรประจำตัวคนพิการ เฉพาะคนพิการที่ยังมีชีวิตอยู่ จำนวน 8,821 คน แยกเป็น เพศชาย 4,785 คน (ร้อยละ 54) เพศหญิง จำนวน 4,036 คน (ร้อยละ 46)

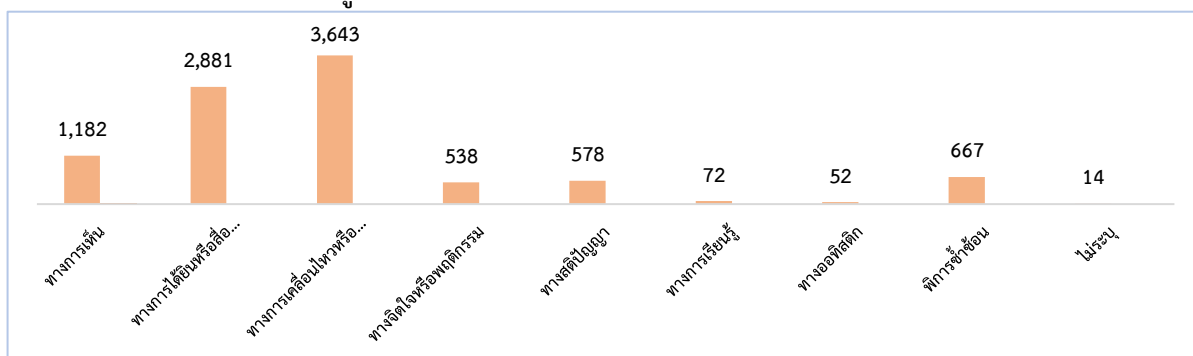
แผนภูมิที่ 24 แสดงจำนวนคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการแยกรายอำเภอ

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2563

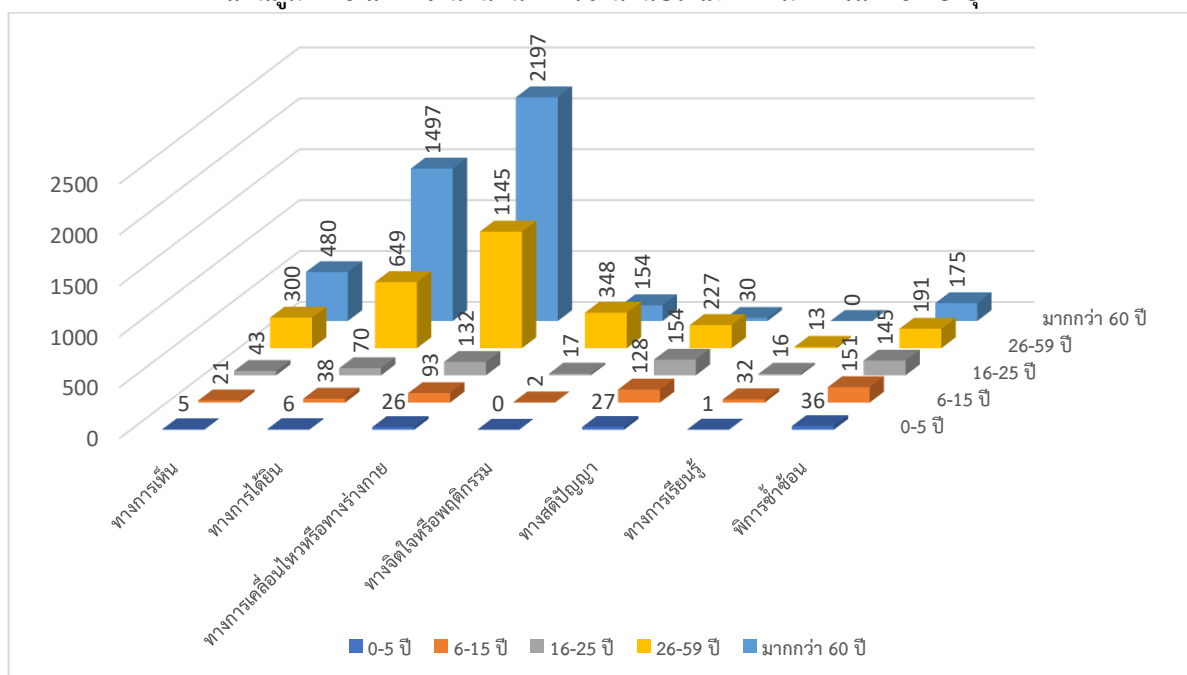

แผนภูมิที่ 25 แสดงจำนวนคนพิการจำนวนประเภทความพิการ

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2563

แผนภูมิที่ 26 แสดงจำนวนคนพิการจำนวนประเภทความพิการและช่วงอายุ

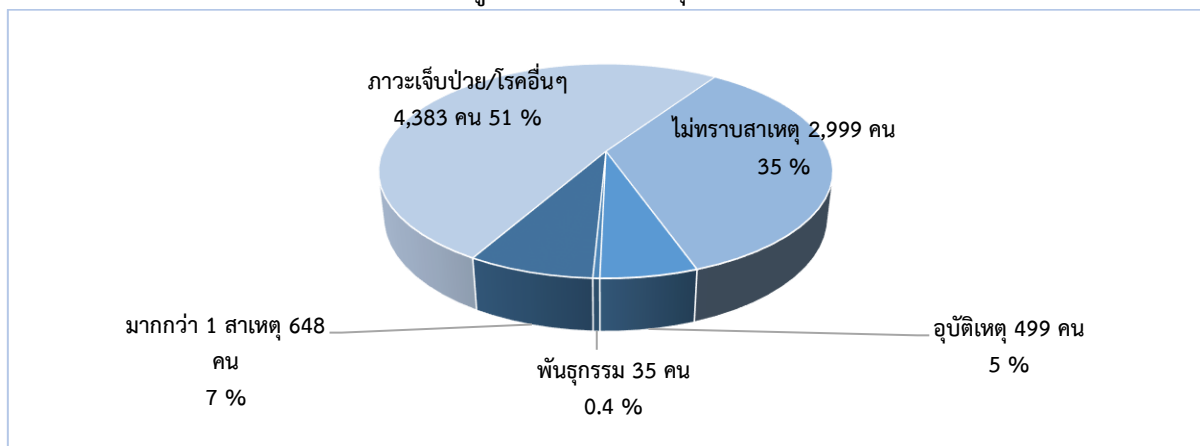

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 18 สิงหาคม 2562

จากข้อมูลพบว่าช่วงอายุของคนพิการที่ขอออกบัตรประจำตัวคนพิการจะพบว่า คนพิการที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 4,533 คน ถือเป็นกลุ่มคนพิการที่มีจำนวนที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและคนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน อายุระหว่าง 15-59 ปี มีจำนวน 3,450 คน และคนพิการที่อยู่ในวัยเด็ก 0-14 ปี มีจำนวน 566 คน คนพิการที่ขอออกบัตรประจำตัวคนพิการมีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด รองลงมา คือ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ทางการเห็น ทางสติปัญญา และทางจิตใจหรือพฤติกรรม ตามลำดับ หากจำแนกตามประเภทความพิการในแต่ละช่วงวัยพบว่ากลุ่มคนพิการที่อยู่ในวัยเด็ก อายุ 0-14 ปี มีความพิการซ้ำซ้อนมากที่สุด กลุ่มคนพิการที่อยู่ในวัยแรงงาน และกลุ่มคนพิการที่อยู่ในวัยสูงอายุ มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด

แผนภูมิที่ 27 แสดงสาเหตุความพิการ

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 18 สิงหาคม 2562

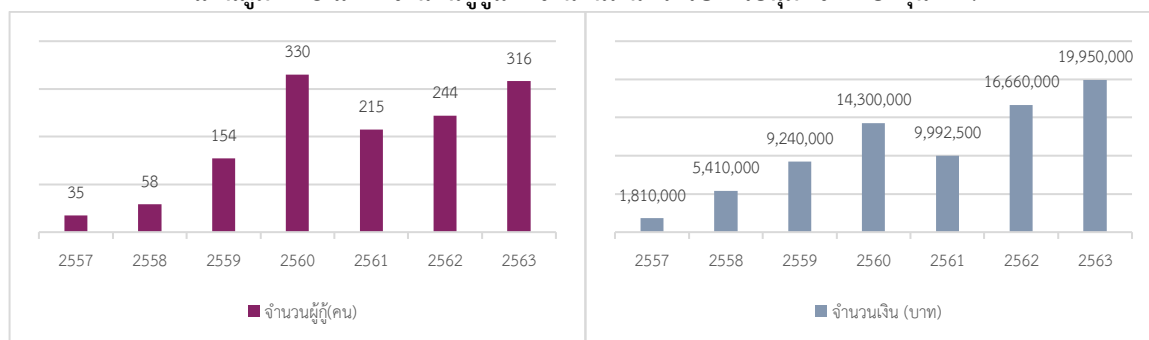
จังหวัดแม่ฮ่องสอน คนพิการที่ขอออกบัตรประจำตัวคนพิการมีสาเหตุความพิการมาจาก ภาวะการเจ็บป่วย/โรคอื่นๆ มากที่สุดรองลงมา คือ ไม่ทราบสาเหตุความพิการ มีสาเหตุความพิการมากกว่า 1 สาเหตุ เกิดจากอุบัติเหตุ และเกิดจากพันธุกรรมตามลำดับ

3.5.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

3.5.2.1 การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน

พิการ

แผนภูมิที่ 28 แสดงจำนวนผู้กู้และจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติจากกองทุน พก.

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2563

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ. 2563 มีคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการติดต่อขอรับบริการ กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จำนวน 316 คน จำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติรวม 19,950,000 บาท (สิบเก้าล้านเก้าแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) หากดูสถิติย้อนหลังพบว่าคน พิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการที่ติดต่อขอรับบริการการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้น มามีจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปี และเพิ่มในระดับที่ก้าวกระโดด แต่มาในปี พ.ศ. 2561 กลับพบว่ามีจำนวนคนพิการที่ มีบัตรประจำตัวคนพิการที่ติดต่อขอรับบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพมีจำนวนลดลงจากปี พ.ศ. 2560 เพียง เล็กน้อย และกลับมามีจำนวนมากขึ้นในปี พ.ศ. 2562 และ พ.ศ.2563 ดังนั้นจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มที่มีคน พิการติดต่อขอรับบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นในอนาคต

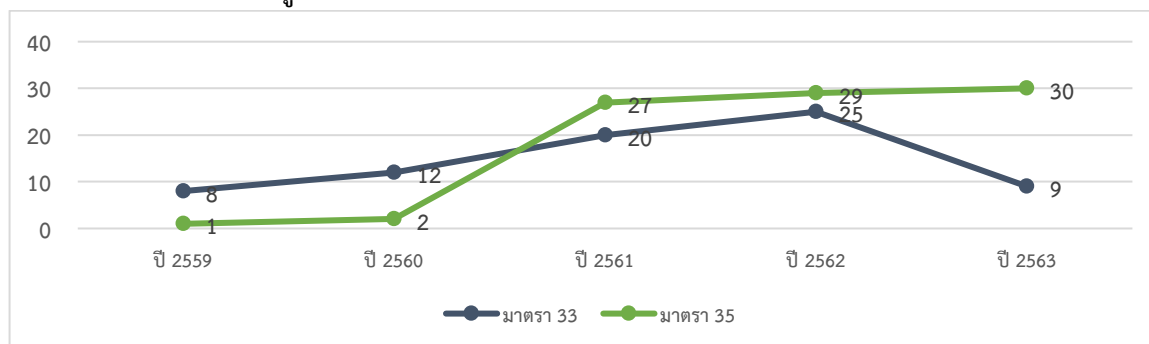

3.5.2.2 การจ้างงานคนพิการ

ด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน หรือในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงาน หรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับคนพิการเข้าทำงาน และไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หน่วยงานของรัฐ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้น อาจให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใด แก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทนก็ได้

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการได้ดำเนินการจ้างงานคนพิการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกฎหมาย มาตรา 339 ตั้งแต่ปี 2559 - 2563 จำนวน 74 คน และมีการให้สัมปทานแก่คนพิการในการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 34 จำนวน 90 คน จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มการให้ความสำคัญกับการจ้างงานคนพิการไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตามมาตรา 33 หรือมาตรา 35 ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 29 แสดงการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 และมาตรา 35

ที่มา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2563

3.5.2.3 จำนวนคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ

มาตรา 20 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิประโยชน์รับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพความพิการ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่ออังคารที่ 25 พฤศจิกายน 2557 อนุมัติเพิ่มอัตราเบี้ยความพิการให้แก่คนพิการ จากเดิมรายละ 500 บาท เป็นรายละ 800 บาทต่อเดือน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 เป็นต้นไป ปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ จำนวน 8,264 คน คิดเป็นร้อยละ 96.5 ของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการทั้งหมด

3.5.2.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

- การขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณทั้งสิ้น 18 โครงการ เป็นเงิน 6,945,493 บาท แยกหน่วยงานขอรับการสนับสนุนเป็น ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป จำนวน 5 แห่ง/โครงการ เป็นเงิน 3,435,401 บาท และโครงการตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั่วไป จำนวน 13 โครงการ เป็นเงิน 3,510,092 บาท
- สนับสนุนกายอุปกรณ์ (สามล้อโยก) สำหรับคนพิการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 23 คน
- การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการประจำปีงบประมาณ 2563 จำนวน 43 หลัง

3.6 สถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง/ผู้ทำการขอทาน

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 257 กำหนดความหมาย “คนไร้ที่พึ่ง” หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ซึ่งหมายถึงบุคคลในกลุ่มระยะเกาต์ต่อไป

1) บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพ เนื่องจากเหตุหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัว

(ก) ตาย

(ข) ทอดทิ้งสาปสูญหรือต้องโทษจำคุก

(ค) ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรงจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้

(ง) ไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ด้วยเหตุอื่นใด

2) คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิม ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆก็ตาม มาอยู่ในที่สาธารณะ หรือบุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาตั้งครอบครัวหรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ในที่สาธารณะ และทั้งสองกลุ่มอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้น ๆ

3) บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มาทำภารกิจบางอย่างและไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินเช่าที่พัก

4) บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ถูกบันทึกทางทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่ไม่ได้รับการรับรองในสถานะคนสัญชาติโดยรัฐนั้นหรือรัฐอื่นใดที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

5) บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึง คนไร้รัฐซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ได้ แต่มีเหตุทำให้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทั้งของประเทศต้นทางและของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

และตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้การกระทำความหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นการขอทาน

1) การขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อเลี้ยงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการขอด้วยวาจา ข้อความ หรือการแสดงกิริยาอาการใด

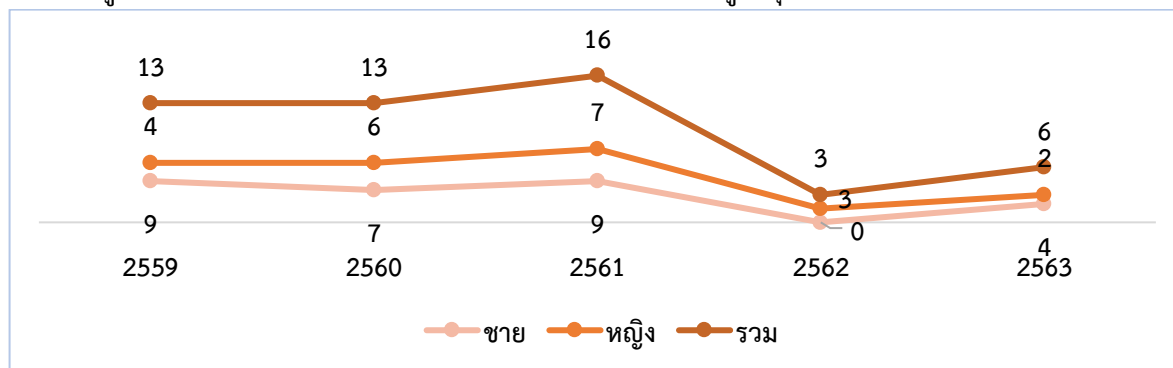
2) การกระทำความวิธีใดให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้

แต่การกระทำข้างต้นมีรวมถึงการแสดงความสามารถในที่สาธารณะ ซึ่งได้มีการทำบัตรผู้แสดงความสามารถตามกฎหมายเรียบร้อยแล้ว

จากความหมายที่กำหนดลักษณะของคนไร้ที่พึ่ง/ผู้ทำการขอทาน นั้นจากการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการให้บริการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและผู้กระทำการขอทานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งสิ้น 6 ราย หากเปรียบเทียบสถิติการให้บริการย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 มีสถิติการให้บริการ ดังนี้

แผนภูมิที่ 30 แสดงจำนวนเปรียบเทียบจำนวนการให้บริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่มา ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าในปี พ.ศ. 2559 - 2561 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนคนไร้ที่พึ่งเข้ารับบริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกันมาก แต่ในปี พ.ศ. 2562 จำนวนคนไร้ที่พึ่งที่เข้ารับบริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนที่ลดลงเป็นจำนวนมาก และในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 3 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 4 สิงหาคม 2563) จากในปี พ.ศ. 2562 สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์คนไร้ที่พึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสถานการณ์ที่ไม่รุนแรง

และพบว่าบุคคลที่เข้ารับบริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยบุคคลที่เข้ารับบริการที่เป็นชายในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2561 แต่ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 4 ราย และบุคคลที่เข้ารับบริการภายในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นหญิงมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลไร้ที่พึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนมากเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อาจเนื่องมาจากเพศชายเป็นเพศสภาพที่สามารถดูแลตนเองได้ และมักเป็นบุคคลที่ออกจากภูมิลำเนาของตนเองเพื่อมาหางานทำนอกภูมิลำเนาของตนเอง แต่เมื่อประสบเหตุบางอย่างที่ทำให้ตนต้องถูกเลิกจ้าง หรือถูกให้ออกจากงานส่งผลให้ตนตกเป็นบุคคลไร้ที่พึ่งในที่สุด

ในปี 2561 - 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่พบขอทานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในส่วนของบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้แสดงความสามารถ ตั้งแต่ปี 2559 - 2563 จำนวน 86 ราย แยกเป็นชาย 47 คน หญิง 39 คน แบ่งเป็นเด็กอายุ 6-18 ปี จำนวน 65 คน อายุ 19 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน แยกประเภทความสามารถ ดังนี้

- ประเภทดนตรี จำนวน 26 คน
- ประเภทศิลปะ จำนวน 5 คน
- ประเภทนาฏศิลป์ จำนวน 54 คน
- ประเภทอื่นๆ (เต้นประกอบเพลง) จำนวน 1 คน

3.7 สถานการณ์ด้านชาติพันธุ์

กองพัฒนาสังคมและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้กำหนดความหมาย “ราษฎรบนพื้นที่สูง” หมายถึง ชาวเขา 10 เผ่า ที่พักอาศัยและดำรงชีพอยู่บนพื้นที่สูง ตามที่ได้จัดทำทำเนียบชุมชนไว้แล้ว รวมทั้งราษฎรที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่ต่ำกว่า 3 ปี

ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ.2548 ให้ความหมายของพื้นที่สูงว่า “พื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลห้าร้อยเมตรขึ้นไป หรือพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่สูงตามที่คณะกรรมการกำหนด”

ดังนั้น จากความหมายของทั้ง 2 หน่วยงานจึงสรุปได้ว่า ราษฎรบนพื้นที่สูง จึงหมายถึง ราษฎรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา 10 เผ่า ที่พักอาศัยและดำรงชีพอยู่บนพื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลห้าร้อยเมตรขึ้นไป ตามที่ได้จัดทำทำเนียบชุมชนไว้แล้ว รวมทั้งราษฎรที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่ต่ำกว่า 3 ปี

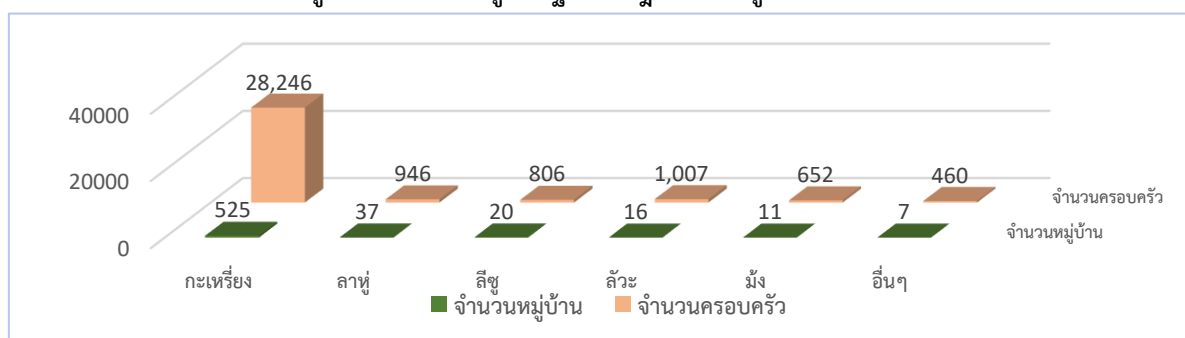
จากการสำรวจสำมะโนประชากร ของศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลพื้นฐานราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลพื้นฐาน	กะเหรี่ยง	ลาหู่	ลีซู	ลัวะ	ม้ง	อื่นๆ
จำนวนหมู่บ้าน	525	37	20	16	11	7
จำนวนครอบครัว	28,246	946	806	1,007	652	460
จำนวนประชากร	113,333	7,508	5,081	5,375	3,510	9,833

ที่มา ศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

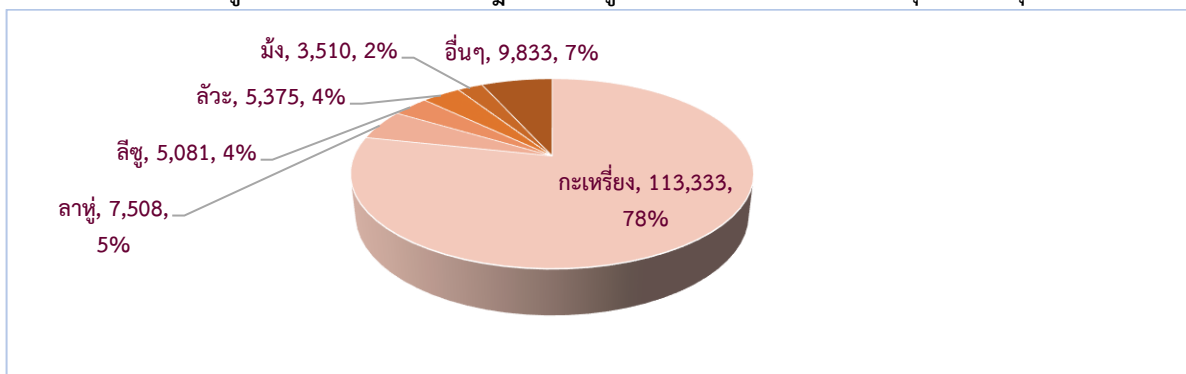
แผนภูมิที่ 31 แสดงข้อมูลพื้นฐานราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่มา ศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 32 แสดงจำนวนราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์

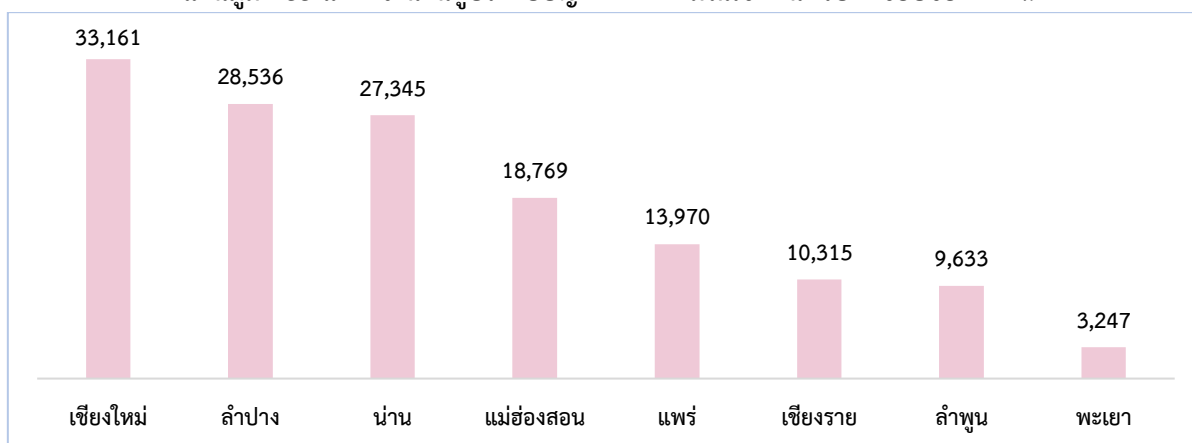
ที่มา ศูนย์พัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการสำรวจของศูนย์พัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าราษฎรบนพื้นที่สูงที่เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูงที่สภาพปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1. ภูมิการศึกษาของราษฎรบนพื้นที่สูงเฉลี่ยจะได้รับการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายเท่านั้น
2. การคมนาคมทุรกันดาร และห่างไกล
3. ความยากจน รายได้ต่ำ
4. การบริการสาธารณสุขไม่ทั่วถึง
5. ด้านสัญชาติ
6. ขาดความมั่นคงในมิติพื้นที่ทำกิน

3.8 สถานการณ์ผู้ประสบปัญหาทางสังคม

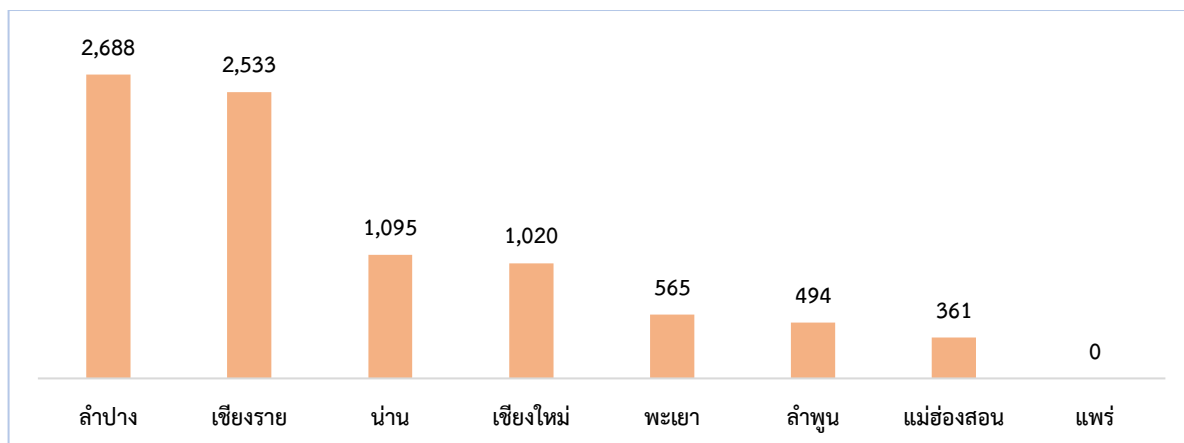
แผนภูมิที่ 33 แสดงจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.9

ที่มา <https://dashboard.m-society.go.th/>

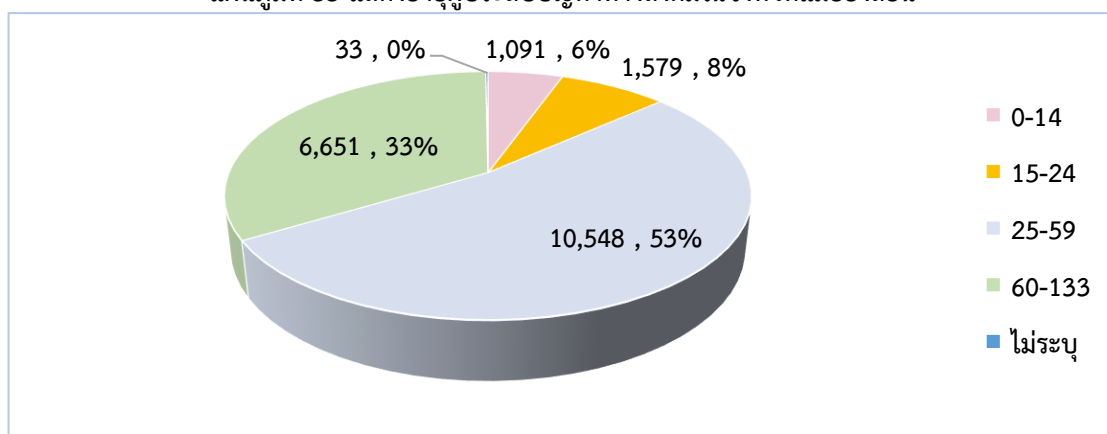
แผนภูมิที่ 34 แสดงจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เป็นคนพิการในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.9

ที่มา <https://dashboard.m-society.go.th/>

จากแผนภูมิข้างต้น จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมทั้งสิ้น 18,769 คน โดยเป็นจังหวัดที่มีผู้ประสบปัญหาทางสังคมเป็นลำดับที่ 4 ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 และหากแยกรายงานสถิติข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เป็นคนพิการพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เป็นคนพิการ จำนวน 361 ราย เป็นลำดับที่ 7 ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ถือได้ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กมีประชากรเพียง 2 แสนคนเศษ แต่กลับมามีจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมเป็นจำนวนมาก และติดอยู่ในลำดับ 1 ใน 5 ของกลุ่มจังหวัดที่มีผู้ประสบปัญหาทางสังคมในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน หากเปรียบเทียบกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่มีผู้ประสบปัญหาทางสังคม 1 ใน 5 แล้วพบว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ ประชากรภายในจังหวัดมีจำนวนมาก ย่อมมีจำนวนผู้ประสบปัญหาทางสังคมมาก

แผนภูมิที่ 35 แสดงอายุผู้ประสบปัญหาทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

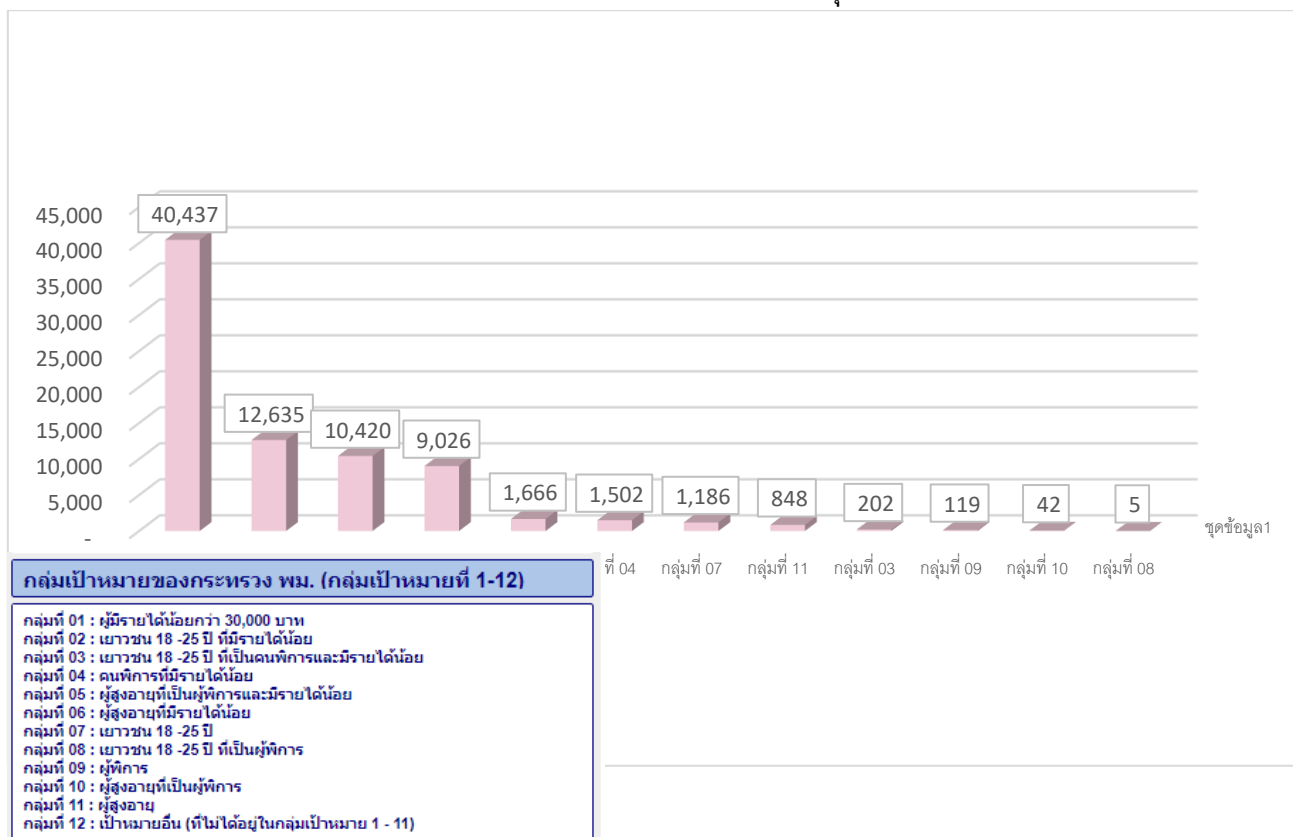

ที่มา <https://dashboard.m-society.go.th/>

จากข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และนำมาเรียงตามช่วงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะพบว่ากลุ่มวัยแรงงาน อายุระหว่าง 25 – 59 ปี เป็นกลุ่มช่วงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รองลงมา คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปี กลุ่มวัยนักเรียน นักศึกษา ช่วงอายุ 15-24 ปี และกลุ่มเด็ก ช่วงอายุ 0-14 ปี ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 36 แสดงจำนวนผู้ที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี 2560 แยกตามกลุ่มเป้าหมายของ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

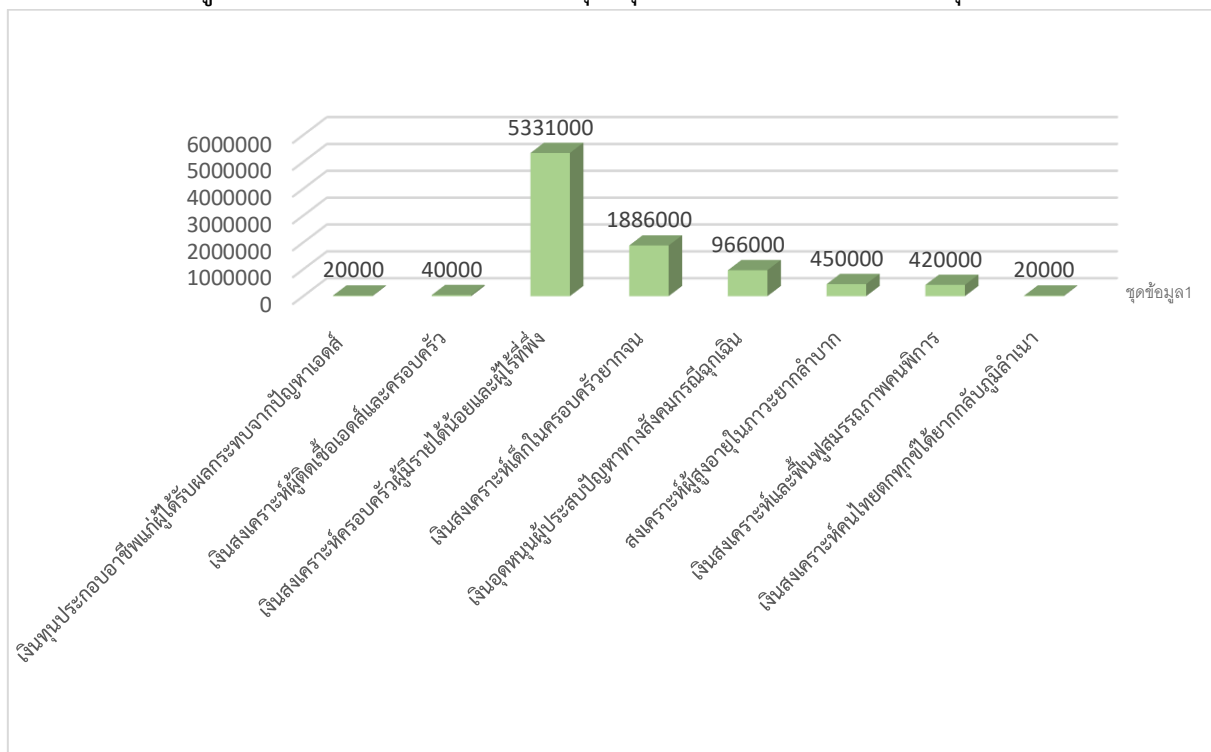
ที่มา <https://dashboard.m-society.go.th/>

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนผู้ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในปี พ.ศ. 2560 แยกตามกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า 5 ลำดับแรกของกลุ่มผู้ที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2560 คือ กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ 30,000 บาท (กลุ่มที่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ กลุ่มเยาวชนอายุ 18-25 ปี ที่มีรายได้ต่ำ กลุ่มเป้าหมายอื่น และกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการและมีรายได้ต่ำ ตามลำดับ และกลุ่มที่เป็นเยาวชนอายุ 18-25 ปี ที่เป็นผู้พิการเป็นกลุ่มที่มีการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐน้อยที่สุด

ในปีงบประมาณ 2563 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อให้บริการการสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้การช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ขอรับบริการการช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ประเภทต่างๆ

แผนภูมิที่ 37 แสดงจำนวนงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อให้บริการการสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

ที่มา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.9 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ประสบปัญหาในเรื่องความสามารถในครอบครัวในปัจจุบัน ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา ส่งผลให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มี 3 สถานะของกระบวนการค้ามนุษย์ คือ เป็นจังหวัดต้นทาง จังหวัดทางผ่าน และจังหวัดปลายทางสำหรับประเด็นการค้ามนุษย์

ในสถานะจังหวัดต้นทาง จากที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาตลอดความยาวของจังหวัดส่งผลให้มีช่องทางในการเดินเข้า-ออก ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งช่องทางจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าตามแนวชายแดน ช่องทางธรรมชาติต่างๆ ส่งผลให้กลุ่มขบวนการมักมีการลักลอบนำคนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเดินทางต่อไปยังจังหวัดชั้นในของประเทศไทย ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวต่อไป และยังรวมถึงเป็นจังหวัดที่มีการนำกลุ่มประชากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนไปแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ยังจังหวัดชั้นใน

สถานะจังหวัดทางผ่านทาง ที่ได้กล่าวข้างต้นจังหวัดแม่ฮ่องสอนมักถูกใช้เป็นจังหวัดที่เคลื่อนย้ายบุคคลกลุ่มต่างๆ เข้าสู่จังหวัดชั้นใน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ติดกับจังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดอื่นต่อไป

สถานะจังหวัดปลายทาง ที่ผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการจับกุมการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในจังหวัดเอง

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ จำนวน 2 คดี พบผู้เสียหายที่เป็นเด็ก จำนวน 2 คน 1 ใน 2 คนดังกล่าวมีสถานะเป็นทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหาฐานความผิดค้ามนุษย์ด้วย จากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ผ่านมาของคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีประเด็นการนำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี มาแสวงหาประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

3.10 สถานการณ์การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยได้ดำเนินการภายใต้ 3 กิจกรรมโครงการ ประกอบด้วย โครงการบ้านพอเพียงชนบท โครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมและปลอดภัย (ผู้สูงอายุ) และโครงการการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ โดยมีผลการดำเนินการ ดังนี้

- 1) โครงการบ้านพอเพียงชนบท ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 2,895,270 บาท มีเป้าหมายในการดำเนินการ 143 หลัง
- 2) โครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมและปลอดภัย (ผู้สูงอายุ) ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 857.000 บาท มีเป้าหมายในการดำเนินการ 28 หลัง
- 3) โครงการการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 1,000,000 บาท มีเป้าหมายในการดำเนินการ 50 หลัง

3.11 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID 19 ตั้งแต่เข้าสู่ประเทศไทยเมื่อเดือนมกราคม 2563 เป็นต้นมา จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการบริหารจัดการและมาตรการการดำเนินการในระดับจังหวัด โดยมีคำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 จำนวนทั้งสิ้น 14 ฉบับ นอกจากนี้มีประกาศคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 จำนวนทั้งสิ้น 9 ฉบับ มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ศูนย์ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อแม่ฮ่องสอน ศูนย์ข้อมูล COVID-19 ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพชัดเจน ในการทำงาน การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการประสานความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มีการรายงานสถิติ ประกาศ ข่าวสาร สรุปมาตรการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวดเร็วทันต่อสถานการณ์วันต่อวัน การรับเรื่องร้องเรียน แจ้งเหตุ โดยการบูรณาการการทำงานจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งในระยะที่มีการแพร่ระบาดของโรค ระยะของการบังคับใช้มาตรการต่างๆ อย่างเข้มงวดในช่วงล็อกดาวน์ จนกระทั่งเข้าสู่การผ่อนคลายมาตรการต่างๆ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จำนวน 5 ราย และมีการรักษาหายทั้งหมด 5 ราย ไม่มีรายงานผู้ป่วย โควิด - 19 รายใหม่ ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2563 จนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2563 ไม่พบผู้ติดเชื้อมาแล้ว 124 วัน

ผลกระทบ

ผลกระทบด้านสังคมจากโรค COVID-19 ที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อประชากรทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางของสังคมไทย โดยพบว่า ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัว หรือมีคนพิการอยู่ในครอบครัว ขาดรายได้ ตกงาน ถูกจำกัดการเดินทาง ทำให้เข้าถึงการรักษาพยาบาลได้อย่างยากลำบาก กลุ่มวัยแรงงาน ถูกเลิกจ้าง ตกงาน และไม่มีรายได้ ทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน

มาตรการช่วยเหลือเยียวยาและป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินโครงการ พม.เราไม่ทิ้งกัน ภายใต้แนวคิด “สำรวจพบ จบที่ชุมชน” เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมและผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในการดูแลของกระทรวง พม. ตั้งแต่ เด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสทั่วประเทศ โดยมีมาตรการและนโยบายขับเคลื่อนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังนี้

■ ด้านการสาธารณสุข

- 1) การให้บุคลากรกักตัว 14 วัน จำนวน 5 คน
- 2) การดูแลด้านสุขภาพให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการในบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดแม่ฮ่องสอน และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 3) การให้ความรู้การป้องกันตนเองจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในโครงการที่เป็นภารกิจของกระทรวงฯ พม.

■ ด้านเวชภัณฑ์ป้องกัน

การผลิตและแจกจ่ายหน้ากากผ้าทางเลือกให้กับประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 15,208 ชิ้น แยกเป็น

- 1) One home ผลิตจำนวน 3,568 ชิ้น
- 2) ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวง จำนวน 10,790 ชิ้น
- 3) จากการฝึกอบรมอาชีพ จำนวน 850 ชิ้น

■ ด้านมาตรการป้องกัน

- 1) มาตรการ Work from home
- 2) การเลื่อนเวลาการปฏิบัติงาน
- 3) มาตรการคัดกรองก่อนเข้าหน่วยงาน
- 4) ให้บุคลากรสวมหน้ากากขณะปฏิบัติงาน
- 5) ให้บริการล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ประจำจุดบริการประชาชนต่างๆ ในสำนักงาน
- 6) จัดที่นั่งเว้นระยะห่างสำหรับผู้มารับบริการที่สำนักงาน

■ ด้านการให้ความช่วยเหลือเยียวยา

- 1) การให้ความช่วยเหลือเยียวยาคนพิการ ดังนี้

1.1) ตามมติคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2563 และรับทราบการช่วยเหลือคนพิการผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คนละ 1,000 บาท จำนวน 1 ครั้ง โดยใช้จ่ายจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จำนวน 40 คน

1.2) การพักชำระหนี้คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ ที่กู้เงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นระยะเวลา 12 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2564

1.3) คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ สามารถกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อประกอบอาชีพ ในสภาวะวิกฤต COVID-19 ในวงเงินกู้ไม่เกิน 10,000 บาท โดยไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน ไม่มีดอกเบี้ย ผ่อนชำระภายใน 5 ปี และปลอดชำระหนี้ในปีแรก

1.4) การให้ความช่วยเหลือเงินเยียวยากลุ่มเปราะบาง ในรายที่เป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 6,111 รายๆละ 3,000 บาท

2) การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้สูงอายุ ดังนี้

2.1) พักชำระหนี้ลูกหนี้กองทุนผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุทุกคน โดยระยะเวลาพักชำระหนี้ 1 ปี เริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน 2563 – 31 มีนาคม 2564 ผู้กู้แสดงเจตจำนงในการขอพักหนี้ โดยติดต่อกองทุนผู้สูงอายุ หรือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด หรือส่งจดหมายขอผ่อนผันการชำระหนี้ตามแบบฟอร์มที่กำหนด โดยให้ผู้ค้ำประกันและพยาน 2 คน ลงนาม พร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนพร้อมรับรองสำเนา และส่งกลับมายังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือกองทุนผู้สูงอายุ

2.2) การให้ความช่วยเหลือเงินเยียวยากลุ่มเปราะบาง ในรายที่เป็นผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ 12,115 รายๆละ 3,000 บาท

3) การให้ความช่วยเหลือเยียวยาเด็ก ได้แก่ มาตรการจ่ายเงินเยียวยากลุ่มเปราะบางในรายที่เป็นเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จำนวน 9,623 รายๆละ 3,000 บาท

4) การช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค(ข้าวสาร,อาหารสำเร็จรูป,นมผง) จำนวน 1,500 ราย

5) การจัดตั้งครัว พม.แจกอาหารปรุงสุกให้กับประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 7 อำเภอ จำนวน 1,200 ชุด

6) การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มทางเลือกในการสร้างรายได้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์และการถูกล่อลวง (การฝึกอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้น 10 วัน) ประจำปีงบประมาณ 2563 หลักสูตร “การทำหน้ากากผ้า” จำนวน 2 รุ่นๆละ 20 คน รวมเป็น 40 คน

7) การจ้างงานผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน 3 คน

8) การให้คำปรึกษาแนะนำ 126 ราย

9) การช่วยเหลือเงินเป็นเงินสงเคราะห์ 240 ราย

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์เชิงกลุ่มเป้าหมายของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่กล่าวไปในบทที่ 3 นั้น สามารถสรุปประเด็นปัญหาของกลุ่มเป้าหมายภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

4.1 สรุปสถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังคงเป็นจังหวัดที่ติดลำดับจังหวัดที่มีความยากจนเป็นลำดับท้ายๆ ของประเทศไทย เนื่องจากสภาพสังคมโดยทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าอนุรักษ์ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตป่า ส่งผลให้การทำการเกษตรกรรมสามารถเพาะปลูกพืชได้บางชนิด รายได้ของครอบครัวจึงขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตทางการเกษตรในแต่ละช่วง และอาชีพลำดับถัดมาที่ประชาชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อาชีพบริการในสถานประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในห้วงที่ผ่านมาประเทศไทยนั้นหมายรวมถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้ภาคธุรกิจโดยเฉพาะภาคบริการ การท่องเที่ยวได้รับผลกระทบอย่างมหาศาลขาดนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเติมเต็มเงินทุนในภาคบริการ หรือการท่องเที่ยวส่งผลให้ลูกจ้าง หรือแม้แต่ผู้ประกอบการได้รับผลบางรายถึงขั้นต้องเลิกกิจการ หรือต้องเลิกจ้างไปเลย

จากที่กล่าวไปข้างต้นจึงพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ต่อบุคคลที่ค่อนข้างต่ำ ส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมาอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากครอบครัว คือ พื้นฐานของสังคม ครอบครัวมีปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมโดยรอบ ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 – 2563 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสภาพปัญหาที่สำคัญ คือ สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ คือ สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน โดยมีประเด็นสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. การศึกษาของเด็กและเยาวชน จากข้อมูลของระบบสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าประชากรที่มีอายุถึงเกณฑ์ (7 ปี) ที่ต้องเข้ารับการศึกษาค่าบังคับ มีจำนวนที่เข้ารับการศึกษาระดับหนึ่งของประชากรที่มีอายุถึงเกณฑ์เท่านั้น และเมื่อเด็กเข้ารับการศึกษาก็พบว่ามีจำนวนเด็กที่เข้ารับการศึกษต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และมัธยมศึกษาตอนปลาย กลับมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ตามลำดับชั้น และเมื่อนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานทั้ง 3 ระดับเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับประเทศพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกระดับชั้น และทุกกลุ่มสาระวิชา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสภาพปัญหาการศึกษาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ได้มีการระบุถึงมาตรฐาน และคุณภาพของการศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งจากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขเองที่มีการเก็บสถิติวัยรุ่นที่คลอดหรือทำแท้ง ณ สถานบริการที่อยู่ในข่ายของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็พบว่าจำนวนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลของมาตราที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่ขอรับบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก็มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปีเช่นกัน สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ประสบกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อ หรือประเพณีของชาติพันธุ์ที่ส่งเสริมให้มีการแต่งงานในวัยรุ่น และบุตร

4.2 สรุปสถานการณ์ทางสังคมโดยทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2.1 สถานการณ์ประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานการณ์โครงสร้างประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) กล่าวคือ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรสูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีและมีสัญชาติไทยมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั่วไป และประชากรวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 0 – 14 ปี มี และประชากรวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 – 59 ปี มีแนวโน้มที่ลดลงทุกปี ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ในอนาคตจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ สิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นการคาดการณ์จากประชากรที่ปรากฏบนฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครองเท่านั้น จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรแฝงอยู่เป็นจำนวนมากโดยที่ผ่านมานับด้วยสภาพพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีความทุรกันดาร การให้บริการของระบบราชการไปไม่ถึงทั่วถึงทั้งจังหวัด แม่ฮ่องสอนส่งผลให้มีประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ไม่ได้รับการบริการจากภาครัฐนั้นรวมถึงการบริการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนราษฎรเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลมาถึงประชากรในรุ่นหลังต่อมา ซึ่งหากมีการเก็บสำรวจประชากรที่อาศัยอยู่จริงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน นั้นหมายถึงเป็นการเก็บสำรวจจำนวนประชากรทั้งประชากรที่มีอยู่ในระบบทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง และกลุ่มประชากรที่ตกสำรวจแต่อาศัยอยู่จริงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การคาดการณ์สถานการณ์เชิงโครงสร้างประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะสะท้อนสภาพปัญหา หรือสภาพโครงสร้างของประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน อย่างแท้จริง

ในประเด็นสถานการณ์เชิงกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การที่จะเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่แท้จริงนั้น จะต้องเข้าใจในบริบทสภาพพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และยอดเขาสูงชัน มีพื้นที่ที่เป็นที่ราบจำนวนน้อย การเดินทางในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนใช้ระยะเวลาในการเดินทางที่นาน และลำบากหากต้องมีการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ทุรกันดารซึ่งเป็นพื้นที่ที่อาศัยของประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทใหญ่ และกระเหรี่ยงตามลำดับ ทำให้มีความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม ซึ่งมักเป็นตัวกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนตามแต่ละชาติพันธุ์ และอีกประเด็นปัญหาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องประสบมาอย่างยาวนาน คือ การไม่มีสัญชาติไทย ของประชากรชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางไกล

4.2.2 สถานการณ์เด็กและเยาวชน

สถานการณ์เด็กและเยาวชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเชิงโครงสร้างของประชากรพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนประชากรวัยที่มีอายุ 0 – 17 ปี เด็กในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพียงเล็กน้อย แต่จำนวนประชากรเยาวชนที่มีอายุ 18 – 23 ปี ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับมีแนวโน้มของจำนวนเยาวชนลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาพรวมประชากรวัยเด็กที่มีอายุ 0 – 23 ปี ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงพบว่าจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์เด็กและเยาวชนที่สำคัญ คือ การศึกษาของเด็กและเยาวชน ที่พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 เมื่ออายุถึงเกณฑ์ 7 ปี ที่ต้องเข้ารับการศึกษาค้นคว้ากลับพบว่ามีจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการศึกษเพียงครึ่งหนึ่งของประชากรที่อายุถึงเกณฑ์ และอีกประเด็น

ปัญหาที่สำคัญ คือ การตั้งครุภณในวัยรุน โดยในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลับพบว่าแม่วัยรุนที่ตั้งครุภณ มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 สถานการณ์สตรีและครอบครัว

สถานการณ์สตรีและครอบครัวที่สำคัญ คือ การกระทำความรุนแรงภายในครอบครัว จากการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวพบว่าสถิติความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสถิติความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นโดยสาเหตุหลักยังคงเป็นการดื่มสุราของบุคคลในครอบครัว

4.2.4 สถานการณ์ด้านผู้สูงอายุ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และในอนาคตจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ แต่การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังคงใช้ระยะเวลาอีกยาวนาน เนื่องจากโครงสร้างประชากรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนประชากรวัยเด็ก ยังคงมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชากรวัยสูงอายุ จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังคงมีโอกาสนในการเตรียมความพร้อมสังคมทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับพื้นที่ และระดับจังหวัดให้มีความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ แต่การเตรียมการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุดังกล่าวเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ที่ในอนาคตผู้สูงอายุจะเป็นประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การดำเนินงาน หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเตรียมพร้อมของบุคลากร หรือแม้แต่สถานที่ที่จะต้องพร้อมรับกับผู้สูงอายุ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สูงที่มีพลังในตนเอง สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า

4.2.5 สถานการณ์คนพิการ

คนพิการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าสาเหตุของความพิการของคนพิการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุเป็นลำดับแรก และช่วงอายุที่เป็นคนพิการลำดับแรก คือ กลุ่มประชากรสูงอายุ ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความพิการทางการเคลื่อนไหว เป็นผลมาจากความเสื่อมทางร่างกาย ดังนั้น การจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่เป็นการเตรียมความพร้อมสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพความพิการนั้น ต้องเป็นการดำเนินการควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

4.2.6 สถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง/ขอทาน

แม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะเป็นจังหวัดที่ติดลำดับความยากจนจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย แต่ในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมาจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลับไม่พบการกระทำการขอทานตามแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเลย ส่วนในปัญหาคนไร้ที่พึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เองกับพบว่าบุคคลที่ตกเป็นคนไร้ที่พึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่เร่ร่อนมาจากจังหวัดเชียงใหม่ และมาได้รับการช่วยเหลือในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งไม่มีบุคคลที่เป็นคนจังหวัดแม่ฮ่องสอนตกอยู่ในสภาพคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมายมากนัก

4.2.7 สถานการณ์ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

จากการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้สะท้อนสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สำคัญ คือ สภาพปัญหาการศึกษา และสิทธิในที่ดินทำกิน อันเป็นสภาพปัญหาพื้นฐานที่นำมาสู่สภาพปัญหาต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บรรณานุกรม

ข้อมูลจากรายงานการประชุม

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2563). เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1/2563. *การประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1/2563*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2563). เอกสารประกอบการประชุม คณะอนุกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1/2563. *ประชุมคณะอนุกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1/2563*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

สืบค้นจากเว็บไซต์

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (31 สิงหาคม 2563). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. เข้าถึงได้จาก ระบบสถิติทางการทะเบียน: stat.bora.dopa.go.th

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (31 สิงหาคม 2563). *ระบบกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.)*. เข้าถึงได้จาก ระบบกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.): csgproject.dcy.go.th

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2 กันยายน 2563). *กองทุนผู้สูงอายุ*. เข้าถึงได้จาก กองทุนผู้สูงอายุ: olderfund.dop.go.th

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (31 สิงหาคม 2563). *สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็ง*. เข้าถึงได้จาก สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็ง: stat.thaifamily.in.th

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (3 กันยายน 2563). *ระบบสารสนเทศของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ*. เข้าถึงได้จาก ระบบสารสนเทศของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ: dep.go.th

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (3 กันยายน 2563). *โปรแกรม 3C*. เข้าถึงได้จาก โปรแกรม 3C: ltc.anamai.moph.go.th

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (1 กันยายน 2563). *กระดานสถานการณ์ทางสังคม*. เข้าถึงได้จาก กระดานสถานการณ์ทางสังคม: dashboard.m-society.go.th

กองพัฒนาสังคมกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (7 กันยายน 2563). *กองพัฒนาสังคมกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ*. เข้าถึงได้จาก กองพัฒนาสังคมกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ: <http://www.bsd.dsdw.go.th/images/pdf/doy1.pdf>

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (31 สิงหาคม 2563). *HDC สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เข้าถึงได้จาก HDC สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน: <http://hdc.mhso.moph.go.th/>

สำนักตรวจราชการ และติดตามประเมินผล กระทรวงศึกษาธิการ. (7 กันยายน 2563). ระบบสารสนเทศเพื่อ
การตรวจราชการ การติดตาม การตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ของ
กระทรวงศึกษาธิการ. เข้าถึงได้จาก ระบบสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการ การติดตาม การ
ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ: <https://sp.moe.go.th/>

ข้อมูลจากหน่วยงาน

1. ที่ทำการปกครองจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. สำนักงานแรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. สำนักงานคลังจังหวัดแม่ฮ่องสอน
6. สำนักงานสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน
8. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 จังหวัดเชียงใหม่
9. ศูนย์พัฒนาราชภูมรบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน
10. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน
11. ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศาลากลางหลังใหม่ ต.ขุนลุมประพาส อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

โทร. 053612205 แฟกซ์ 053611261